

INSTITUT "JOŽEF STEFAN"
ZNANSTVENOINFORMACIJSKI CENTER

Saša Žnidar

**STRATEGIJA ZAGOVORNIŠTVA V SPECIALNI KNJIŽNICI: PRIMER
ZNANSTVENOINFORMACIJSKEGA CENTRA INSTITUTA JOŽEF STEFAN**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Ljubljana, 2019

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Saša ŽNIDAR

Naslov pisne naloge: Strategija zagovorništva v specialni knjižnici: primer Znanstvenoinformacijskega centra Instituta Jožef Stefan.

Kraj: Ljubljana

Leto: 2019

Št. strani: 28

Št. slik: 11

Št. preglednic: 0

Št. prilog: 2

Št. strani prilog: 6

Št. referenc: 38

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo na: Institutu Jožef Stefan

Mentor v času strokovnega usposabljanja: mag. Mojca Krmelj

UDK: 364-787.82:026

Ključne besede: specialne knjižnice, zagovorništvo, strategija, študije uporabnikov

Izvleček

Zagovorništvo predstavljajo aktivnosti, ki jih knjižnice izvajajo z namenom, da bi si zagotovile podporo javnosti in odločevalcev. Prvotno so bile namenjene predvsem splošnim knjižnicam, vendar so načela zagovorništva uporabna tudi za druge vrste knjižnic. V nalogi smo želeli postaviti temelje strategije zagovorništva v Znanstvenoinformacijskem centru Instituta Jožef Stefan. Eden od elementov strategije zagovorništva je vzpostavitev mreže zagovornikov. Uporabniki so nepogrešljivi zagovorniki knjižnic. Da bi v tej vlogi postali aktivni, jih je treba k temu spodbuditi. V ta namen smo v nalogi izvedli uporabniško študijo, v kateri smo ugotavljali, kakšna je prepoznavnost knjižnice in njenih storitev, kakšne so potrebe uporabnikov in kakšni načini komuniciranja in posredovanja informacij uporabnikom najbolj ustrezajo. Poleg podatkov iz uporabniške študije smo za analizo uporabe knjižničnih storitev uporabili statistične podatke o izposoji, medknjižnični izposoji in nabavi gradiva, pridobljene iz sistema COBISS3. Identificirali in opisali smo tudi obstoječe možnosti posredovanja informacij o knjižnici, ki so na voljo na institutu, kako knjižnica te možnosti izkorišča in poskušali ugotoviti, katere bi najbolj ustrezale potrebam knjižnice in njenih uporabnikov. Za iskanje drugih potencialnih zagovornikov smo preučili organizacijsko strukturo instituta. Uporabniška študija je pokazala, da je potrebno pri razvoju knjižničnih storitev več pozornosti nameniti elektronskim medijem. Poleg tega je potrebno okrepiti obveščanje uporabnikov. V mreži zagovornikov smo določili tri skupine zagovornikov in za obveščanje in komuniciranje z njimi izbrali tiste načine, ki uporabnikom in zagovornikom najbolj ustrezajo.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
1.1	Predstavitev in zgodovina Znanstvenoinformacijskega centra Instituta Jožef Stefan	2
1.2	Opis raziskovalnega problema	4
1.3	Namen in cilj raziskave	5
1.4	Metodologija	5
2	ZAGOVORNIŠTVO	6
2.1	Metode, orodja in strategije zagovorništva	7
2.2	Zagovorništvo, promocija, trženje	8
2.3	Zagovorništvo specialnih knjižnic	10
3	ANALIZE IN RAZISKAVA	10
3.1	Analiza organizacijske strukture Instituta Jožef Stefan	10
3.2	Uporaba knjižničnih storitev	12
3.3	Komunikacijski kanali	14
3.4	Anketa	16
4	RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI	22
5	NAVEDENI VIRI IN LITERATURA	25

KAZALO SLIK

Slika 1: Prirast monografskih publikacij od 1999 do 2018	12
Slika 2: Izposoja knjižnega gradiva na dom od 1999 do 2018	13
Slika 3: Število zahtevkov za medknjižnično izposajo od 2006 do 2018	14
Slika 4: Odsek zaposlitve glede na raziskovalno področje	16
Slika 5: Frekvenca uporabe knjižničnih storitev	17
Slika 6: Ocena knjižničnih storitev glede na njihovo pomembnost	18
Slika 7: Uspešnost zadovoljevanja potreb uporabnikov, ki so vezane na njihovo delo	19
Slika 8: Področja, na katerih knjižnica lahko ponudi podporo	19
Slika 9: Načini obveščanja uporabnikov	20
Slika 10: Na kaj pomislite ob omembi ZIC/knjižnice IJS?	21
Slika 11: Mnenja, pripombe in predlogi o delu in storitvah knjižnice	22

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Organizacijska shema Instituta Jožef Stefan	I
Priloga 2: Anketni vprašalnik	III

UPORABLJENE KRATICE

ICJT	Izobraževalni center za jedrsko tehnologijo Milana Čopiča
IFLA	International Federation of Library Associations and Institutions
IJS	Institut Jožef Stefan
ZIC	Znanstvenoinformacijski center

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici mag. Mojci Krmelj, ki se je skupaj z mano pogumno podala na to pot. Prav tako bi se zahvalila vsem, ki so se odzvali mojemu vabilu in so sodelovali v anketi. Prav posebej bi se zahvalila prijateljici Poloni za vse strokovne nasvete in prijateljsko podporo ter mojim trem fantom za potrpežljivost in pomoč.

1 UVOD

Spremembe so stalnica današnjega življenja. Še pred kratkim smo knjižnice povezovali s prostori polnimi knjižnih polic s katerih črpamo znanje in informacije, danes je naša knjižnica cel svet, ki se ga lahko dotaknemo s konicami prstov. Razvoj informacijske tehnologije je najprej posegel v obliko gradiva, kmalu za tem v način pridobivanja in dostopnost informacij ter nazadnje v količino dostopnih informacij. IFLA Trend Report poroča (*Riding the waves or ...*, 2013), da je količina digitalnih informacij, ustvarjenih v letu 2011 za več milijon-krat preseгла količino informacij v vseh knjigah, ki so bile kadarkoli napisane. Nova tehnologija je s seboj prinesla nove navade in nove potrebe, korenito pa je posegla tudi v knjižničarsko dejavnost in poklic knjižničarja. Uporaba elektronskih virov, dostopnih preko spleta, je spremenila način pridobivanja in posredovanja informacij, osebna stika med knjižnicami oziroma knjižničarji in njihovimi uporabniki pa je vedno manj, kot ugotavljajo mnoge raziskave, na katere opozarjata na primer Vilar in Južnič (2017).

Ob vseh teh spremembah se pogosto zdi, da ne knjižnice ne knjižničarji niso več potrebni. Dvomi se porajajo ne le v družbi, temveč tudi med knjižničarji samimi. Le-ti se v teh spremenjenih razmerah pogosto zatekajo k ponovnemu iskanju pomena svojega poklica in dejavnosti (angl. sensemaking) (Dorner, Campbell-Meier in Seto, 2017). Pri iskanju novih vlog v družbi se osredotočajo na storitve, ki zadovoljujejo potrebe svojih uporabnikov. S tem širijo krog ljudi, ki jih podpira, slednje pa je eden od elementov zagovorništva (Hicks, 2016).

Zagovorništvo predstavljajo aktivnosti, ki jih knjižnice izvajajo z namenom, da bi si zagotovile podporo javnosti in odločevalcev (*Library Advocate's Handbook*, 2008). V Združenih državah Amerike je zagovorništvo knjižnic našlo svoje mesto že v drugi polovici devetnajstega stoletja (Karun, 2013) in je danes namenjeno predvsem splošnim knjižnicam, ki morajo same iskati dodatna sredstva za svoje delovanje. Če knjižničarji želimo, da bomo v teh prizadevanjih uspešni, se moramo dela lotiti načrtno in odločno. Urednici knjige *The Machiavellian Librarian* (Aho in Bennett, 2013) predlagata, da knjižničarji pri izvajanju strategije zagovorništva upoštevajo načela makiavelizma. Čeprav to načelo povezujemo z uporabo nemoralnih sredstev za doseg cilja, sta prepričani, da je končni cilj Machiavellija državljanska blaginja, kar se sklada z poslanstvom knjižničarstva.

1.1 PREDSTAVITEV IN ZGODOVINA ZNANSTVENOINFORMACIJSKEGA CENTRA INSTITUTA JOŽEF STEFAN

Nastanek knjižnice oziroma danes Znanstvenoinformacijskega centra (ZIC) Instituta Jožef Stefan je tesno povezan z nastankom samega instituta. Leta 1945 je bila sprejeta odločitev, da se v okviru Slovenske akademije znanosti in umetnosti začne urejati fizikalni laboratorij (Osredkar, 2000). Leta 1949 se temu laboratoriju, takrat že imenovanemu Fizikalni institut Slovenske akademije znanosti in umetnosti, dodelijo finančna sredstva za graditev objektov na Jamovi cesti v Ljubljani. Zato se to leto šteje kot začetno leto ustanovitve današnjega Instituta Jožef Stefan. V naslednjih letih se je institut nekajkrat preimenoval, od leta 1969 dalje pa je obdržal ime Institut Jožef Stefan.

O ustanovitvi knjižnice se je govorilo že od samega začetka. Leta 1946 je Anton Peterlin, kasnejši direktor Instituta Jožef Stefan, v svojem predlogu za ureditev laboratorija že govoril o knjižnici in nakupu literature, ki bi pokrivala strokovno literaturo zadnjih sedmih let (Osredkar, 2000). Leta 1950 je knjižnica dobila svojo prvo knjižničarko, ki pa je bila hkrati tudi raziskovalka na področju fizike. Skrbela je za izposajo, nabavo knjig in revij ter katalogizacijo (Dobovišek Čujec, 2000).

8. februarja 1953 je bilo slovesno odprtje stavbe na Jamovi cesti, kjer knjižnica dobi svoje prostore. Ta je bila, na podlagi pogodbe in dogovora o sodelovanju med Fizikalnim institutom Jožef Stefan, SAZU, Fizikalnim inštitutom Prirodoslovno-matematične fakultete Univerze v Ljubljani ter Fizikalnim inštitutom Tehniške visoke šole v Ljubljani, skupna (Osredkar, 2000). Toda čez deset let takratni direktor Instituta v letnem poročilu (Nuklearni inštitut Jožef Stefan, 1964) že opozarja na prostorsko stisko na celotnem institutu in pomanjkanju prostora v knjižnici, ki hrani svoje gradivo na hodnikih in stopniščih. Od leta 1965 dalje se knjižnica pojavlja v letnih poročilih o delu Instituta kot samostojni Odsek za knjižnico in dokumentacijo. Tega leta je bilo na tem odseku šest zaposlenih. Zato se je v letu 1967 knjižnica prostorsko razširila in preuredila. »Z novo razporeditvijo knjižnega fonda je bil dosežen vsaj do neke mere prost dostop do vse razpoložljive literature, zato je bilo v letu 1967 za 30 % več obiskovalcev kot v prejšnjem letu, pri čemer so prevladovali zunanji obiskovalci in študenti univerze.« (Nuklearni inštitut Jožef Stefan, 1968, str. 26).

Količina gradiva se je skozi vsa leta povečevala in leta 1975 je imela knjižnica več kot 36.800 enot gradiva (knjig in vezanih letnikov revij). V letnem poročilu je bilo tudi prvič omenjeno, da »za nabavno politiko skrbi komisija za knjižnico, ki jo sestavljajo strokovni sodelavci

instituta« (Institut Jožef Stefan, 1976, str. 48). Decembra 1978 se je knjižnica ponovno selila. Tokrat v novo zgrajene prostore v stavbi B, del katerih je obdržala vse do danes. V te prostore so preselili »večino revij, ki so sedaj skladiščene v Podgorici« (Institut Jožef Stefan, 1979, str. 71). Leta 1988 je bila ustanovljena lokalna knjižnica na Reaktorskem centru v Podgorici, ki je bila namenjena potrebam zaposlenih na tamkajšnjih odsekih. Uvedba te knjižnice je pomenila deloma tudi prostorsko razbremenitev centralne knjižnice na Jamovi (Institut Jožef Stefan, 1988). Leta 1994 je bila knjižnica oziroma Odsek za knjižnico in dokumentacijo preimenovan v Znanstveno informacijski center (ZIC) (Institut Jožef Stefan, 1995). Takrat knjižnica dobi tudi svojo spletno stran.

Od leta 1978 pa vse do leta 2012 je imela knjižnica na Jamovi skladiščne prostore v velikosti 155 m², veliko čitalnico z dvanajstimi čitalniškimi sedeži v velikosti 52 m², malo čitalnico za branje dnevnega časopisja in revij v velikosti 15 m² z računalnikom namenjenim uporabnikom in štiri pisarne za zaposlene. V kletnih prostorih iste stavbe, v nekdanjem zaklonišču oziroma skladišču, je imela knjižnica še dodatnih 67 m² prostora z arhivskimi omarami. Knjižnica na Reaktorskem centru je imela svoje prostore v kleti glavne stavbe, gradivo pa je skladiščila tudi v prizidku glavne stavbe in kleti Izobraževalnega centra za jedrsko tehnologijo Milana Čopiča (ICJT). Od leta 2012 dalje pa je knjižnica doživela več prostorskih sprememb. Razlog je bila, in je tudi še danes, prostorska stiska odsekov, ki so potrebovali prostore za nove laboratorije. Najprej so leta 2012 izpraznili kletne prostore na Jamovi in arhivske omare preselili v kletne prostore ICJT. Leta 2016 so knjižnici namenili prazno stavbo odseka za anorgansko kemijo in tehnologijo, ki je bila delno obnovljena. Sredi leta 2017 je bila tja preseljena vsa zaloga iz prostorov na Jamovi, kasneje pa tudi zaloga lokalne knjižnice na Reaktorskem centru in zaloga iz prizidka glavne stavbe Reaktorskega centra. Konec leta 2018 se je začela prenova oziroma zmanjšanje čitalnice. Veliko čitalnico in sosednjo pisarno je prevzel eden od raziskovalnih odsekov, mala čitalnica in sosednja pisarna pa sta bili združeni v novo čitalnico z devetimi čitalniškimi sedeži na 30 m². Čitalnico je opremljena s staro opremo, računalnik za uporabnike pa ni več na voljo. V nove prostore na Reaktorskem centru se je istočasno preselil vodja knjižnice, ki je imel do takrat pisarno v knjižnici na Jamovi, načrtuje pa se tudi selitev knjižničarke iz glavne stavbe Reaktorskega centra.

Znanstvenoinformacijski center Instituta Jožef Stefan je, glede na statistiko o specialnih knjižnicah iz leta 2017 (Slovenske knjižnice v številkah, 2018) ena od sedemnajstih specialnih knjižnic v Sloveniji, ki delujejo na področju znanosti. Je knjižnica odprtega tipa. V prvi vrsti je seveda namenjen raziskovalcem, zaposlenim na institutu in zadovoljevanju njihovih potreb pri

delu, vendar je dostopna vsem. Največkrat so to študenti različnih fakultet. Od ustanovitve dalje je skrbela za nabavo, obdelavo in izposojno gradiva. Knjižnica prav tako sodeluje v sistemu medknjižnične izposoje. V preteklosti je za nabavo knjižničnega gradiva skrbela že omenjena strokovna komisija. Danes knjižnica skrbi za nabavo periodičnih publikacij, predvsem v okviru konzorcijev ter za dostop do podatkovnih baz, knjižno gradivo pa raziskovalci naročajo glede na potrebe svojega dela in ga plačujejo iz lastnih raziskovalnih sredstev. Gradivo se obdeluje po veljavnih strokovnih standardih. Klasične listkovne kataloge je vzdrževala do leta 1996, od takrat dalje pa le računalniški katalog. V začetku osemdesetih je knjižnica začela z avtomatizacijo in je monografske publikacije začela obdelovati s sistemom SAIDC (Institut Jožef Stefan, 1982), od leta 1991 dalje pa v sistemu COBISS (Institut Jožef Stefan, 1992).

Pomemben del dejavnosti knjižnice predstavlja vodenje bibliografij raziskovalcev. V letnem poročilu o delu instituta za leto 1967 (Nuklearni inštitut Jožef Stefan, 1968, str. 26) piše, da so v tem letu »pričeli bibliografski popisi posameznikov, ki so zbrani v mapah skupaj z originalnimi deli«, ter da je »osnovni namen interne dokumentacije (je) zbrati vse dosegljive bibliografske podatke od ustanovitve inštituta dalje«. Kasneje so se bibliografije raziskovalcev vodile v programskem paketu TRIP (Institut Jožef Stefan, 1992), od leta 1997 dalje pa v COBISS. Leta 2017 je knjižnica v SICRIS prispevala 2.983 zapisov (Slovenske knjižnice v številkah, 2018).

1.2 OPIS RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

Posledice tehnoloških sprememb, ki so vplivale na knjižničarstvo in način dela v knjižnicah, so vidne tudi v specialnih knjižnicah. Te so zaradi sprememb postale nevidni spremljevalec raziskovalne dejavnosti in organizacij v okviru katerih delujejo. Znanstvenoinformacijski center Instituta Jožef Stefan ima, tako kot mnoge specialne knjižnice, sredstva za delovanje zagotovljena, saj jo je matična organizacija ustanovila z namenom, da podpira njeno osnovno dejavnost. Toda, čeprav je načelna podpora odločevalcev razmeroma visoka (Novljan, 2018), se v praksi pogosto zdi, da temu ni tako.

Knjižnica je v zadnjih desetih letih doživela tri večje prostorske spremembe. Te spremembe so v prvi fazi prinesle razdrobljenost knjižničnega gradiva na več lokacijah, v drugi fazi pa združevanje knjižničnega gradiva v arhivu na oddaljeni lokaciji ter zmanjšanje čitalniških kapacitet za polovico. Vse to negativno vpliva na pogoje in kvaliteto dela ter knjižničnih storitev (hitrost zadovoljevanja potreb uporabnikov), ki v prvi vrsti prizadenejo predvsem

uporabnike. Zato knjižnica potrebuje načrt razvoja, ki bi ustavil trend negativnih sprememb. Del takega načrta je tudi strategija zagovorništva, s katero se ukvarjamo v tej nalogi.

1.3 NAMEN IN CILJ RAZISKAVE

Eden od elementov strategije zagovorništva je vzpostavitev mreže zagovornikov. Ti so lahko na primer predstavniki vodstva organizacije, strokovna javnost in uporabniki. Uporabniki so nepogrešljivi zagovorniki knjižnic. Da bi v tej vlogi postali aktivni, jih je treba k temu spodbuditi. To je seveda najlažje doseči s tem, da knjižnica nudi storitve, ki jih uporabniki potrebujejo, ter da knjižnica s svojimi uporabniki oblikuje aktiven, javno opažen odnos. V ta namen bomo izvedli uporabniško študijo, v kateri bomo ugotavljali, kakšna je prepoznavnost knjižnice in njenih storitev, kakšne so potrebe uporabnikov in kako obstoječe knjižnične storitve te potrebe zadovoljujejo, ter iskali ustrezen način posredovanja informacij in komuniciranja z uporabniki.

Zbrani podatki in analize bodo služili kot podlaga za oblikovanje izhodišč za strategijo zagovorništva knjižnice instituta. Oblikovana strategija zagovorništva bi za knjižnico pomenila izboljšanje prepoznavnosti in strokovnega uveljavljanja knjižnice na institutu ter boljše možnosti pri zaustavljanju negativnih trendov razvoja.

1.4 METODOLOGIJA

Podatke za uporabniško študijo smo zbrali z anketno metodo, ki sodi med kvantitativne metode zbiranja podatkov (Ambrožič, 2005). Orodje za pridobitev raziskovalnih podatkov je bil anketni vprašalnik.

Anketo smo izvedli med uporabniki, ki so zaposleni na Institutu Jožef Stefan, in ki so vključeni v raziskovalni proces¹. Na Institutu Jožef Stefan je bilo ob koncu leta 2017 (Institut Jožef Stefan, 2018) 961 zaposlenih. Od tega je 846 takih, ki so bili zaposleni na raziskovalnih odsekih in centrih. Pri izbiri vzorca smo uporabili enostavno slučajno vzorčenje.

Za pripravo in izvedbo anketnega vprašalnika smo uporabili 1KA aplikacijo za spletno anketiranje. Povabilo za sodelovanje v anketi s povezavo na anketo smo uporabnikom posredovali po elektronski pošti na osebne institutske elektronske naslove ter osebno ob obisku knjižnice. Anketiranje smo izvedli med 12. in 25. septembrom 2019.

¹ V raziskavo nismo vključili zaposlenih v skupnih službah ter tehničnih in podpornih službah.

Anketni vprašalnik je sestavljalo trinajst vprašanj. Glede na način odgovarjanja je anketa vključevala zaprta, odprta in polodprta vprašanja. Zaprta vprašanja intenzivnosti smo uporabili za ocenjevanje pomembnosti obstoječih storitev knjižnice, lastnosti knjižnice, gradiva knjižnice in stopnjo zadovoljevanja potreb uporabnikov. Uporabljene lestvice so tristopenjske. Dve od štirih vprašanj sta vsebovali možnost 'ne poznam'. Izbirna vprašanja, ta so bila štiri, so bila zaprtega tipa ali polodprtega tipa z možnostjo 'drugo'. V anketo smo vključili tudi tri polodprta kumulativna vprašanja z možnostjo 'drugo' in dve odprti vprašanji.

Poleg podatkov iz uporabniške študije smo za analizo uporabe knjižničnih storitev uporabili statistične podatke o izposoji, medknjižnični izposoji in nabavi gradiva, pridobljene iz sistema COBISS3. Identificirali in opisali smo tudi obstoječe možnosti posredovanja informacij o knjižnici, ki so na voljo na inštitutu, kako knjižnica te možnosti izkorišča in poskušali ugotoviti, katere bi najbolj ustrezale potrebam knjižnice in njenih uporabnikov. Za iskanje drugih potencialnih zagovornikov smo preučili organizacijsko strukturo inštituta.

Zbrane podatke smo uredili s pomočjo orodja Excel in analizirali z opisno statistiko. Odgovore pri posameznih vprašanjih smo uredili v tabele, jim določili frekvence ter izračunali odstotke, ki prikazujejo, kakšen delež posameznega odgovora te frekvence predstavljajo. Rezultate smo prikazali grafično in opisno.

Omejitve raziskave lahko predstavljata le ena izbrana metoda ter premajhen odziv anketirancev in nepopolno rešeni vprašalniki, kar bi zmanjšalo relevantnost rezultatov raziskave.

2 ZAGOVORNIŠTVO

Zagovorništvo oz. neodvisno zagovorništvo po navedbah mnogih zgodovinarjev (Morgan, 2017) izvira iz Združenega kraljestva v 17. stol. Izhaja iz prizadevanja, da bi 'varovancem' bolnišnice za duševne bolezni zagotovil boljše pogoje in večje pravice. Slovar slovenskega knjižnega jezika (2014) nam definicije zagovorništva ne ponuja. Pojavlja se samo geslo "Zagovornik/zagovornica: kdor govori komu v korist:, kdor dokazuje pravilnost česa, kar se zanikuje, ne priznava ter zagovarjati v smislu govoriti v korist koga, ki se negativno ocenjuje, dokazovati pravilnost česa, kar se zanikuje, ne priznava" (Slovar slovenskega knjižnega jezika, 2014). Oba izraza se nanašata na negativno stanje, ki ga je potrebno spremeniti. SSKJ ne pozna razlage, ki jo ponujajo angleški slovarji, na primer Collins COBUILD English language dictionary (Sinclair, 1989), ki pravi, da je zagovorništvo izražanje javne podpore določeni dejavnosti ali načelom. V praksi se izraz na primer uporablja pri varovanju človekovih pravic, zagovorništvo otrok, nevladnih organizacijah.

Kot smo že omenili v uvodu, ima zagovorništvo knjižnic svoje korenine v Združenih državah Amerike. Širše je postalo aktualno po krizi leta 2009, ki je močno zmanjšala sredstva za javne storitve, torej tudi knjižnice. S manjšanjem sredstev za gradivo, plače, oteževanjem prostorskih pogojev in drugimi težavami, ki jih je to prineslo, se je mnogo knjižnic znašlo v težavah, ponekod prihaja tudi do idej financerjev o racionalizacijah, združevanjih, celo zapiranju. Stenstrom in Haycock (2015) sicer ugotavljata, da se večina zagovorniških prizadevanj oziroma kampanj zgodi kot posledica zmanjšane financiranja, čeprav priporočila pravijo, naj knjižnica za zagovorništvo skrbi ves čas (Karun, 2013). Seveda vsako poseganje v knjižnične pogoje pomeni manjšanje koristi, ki jih knjižnice prinašajo državljanom oziroma uporabnikom, kar pa seveda ni vedno vidno na kratek rok.

Temeljni namen zagovorništva knjižnic je, da knjižnico postavimo v zavest odločevalcev, da bi jo ti upoštevali v svojih odločitvah (Advocacy, b. d.; Aho in Bennett, 2013). Haycock (2011) opredeljuje zagovorništvo kot načrtno, namensko, trajno prizadevanje za razvoj razumevanja in aktivne podpore neke ideje z uporabo strategij in metod, ki vplivajo na mnenja in odločitve ljudi in organizacij. Prav zaradi potrebe po načrtnosti in sistematičnosti mora zagovorništvo postati del strateškega načrtovanja vsake knjižnice.

2.1 METODE, ORODJA IN STRATEGIJE ZAGOVORNIŠTVA

"Zagovorništvo je proces, ne posamezen dogodek. Zagovorništvo je prepričevanje. Da bi bilo uspešno, se mora dotakniti čustev prav toliko kot razuma. Lahko je usmerjeno na dejavnost ustanove oz. stroke kot celote ali pa h konkretnemu cilju, za katerega knjižnice potrebujejo podporo." (Karun, 2013, str. 6).

Da je zagovorništvo učinkovito, moramo uporabiti različne metode in orodja, ki drug drugega dopolnjujejo oziroma dosežejo čim širši učinek, pa tudi zaradi čimbolj racionalne izrabe virov. Med orodja oziroma metode tako štejemo (Tola-Winjobi, 2013):

- Lobiranje
- Sodelovanje in partnerstvo
- Stike z mediji
- Kampanje
- Mobilizacijo
- Peticije

Izbira teh orodij pa je odvisna od različnih dejavnikov: ciljne skupine/organizacije, teme zagovorništva oziroma razloga za zagovorništvo, cilja zagovorništva, dokazov v podporo temu cilju, naših znanj in spretnosti, časa oziroma situacije, v katerih smo (Tola-Winjobi, 2013). Med orodji zagovorništva Stenstrom in Haycock (2015) navajata vzpostavljanje močnih odnosov in omrežij s tistimi, ki so vključeni v sprejemanje odločitev, še zlasti glede financiranja.

IFLA v orodju za vzpostavljanje zagovorništva (na nacionalni in mednarodni ravni) priporoča pet korakov pri vzpostavljanju zagovorništva (Toolkit, 2017); za potrebe te naloge jih smiselno interpretiramo v kontekstu ene knjižnice znotraj njene organizacije:

1. Identificirati predstavnike knjižnice, ki prevzamejo odgovornost vodenja kampanje zagovorništva
2. Identificirati proces implementacije in prioritete matične organizacije (in skrbeti, da je knjižnica njihov del)
3. Organizirati srečanja z odločevalci
4. Spremljati razvojne načrte in cilje matične organizacije (in skrbeti, da je knjižnica njihov del)
5. Obveščati knjižnične uporabnike o teh načrtih in ciljih, zlasti kar se tiče knjižnice.

Ključni elementi zagovorništva so poznavanje ciljne publike, komuniciranje oziroma sporočanje svoje vrednosti in opolnomočenje svojih zagovornikov (Graves, 2014). Pri poznavanju ciljne publike in sporočanju vrednosti gre za to, da knjižnica prepozna, kdo v organizaciji ima voljo in priložnosti, da jo zagovarja ob različnih priložnostih, zlasti takrat, ko knjižnica oziroma knjižničarji sami tega ne morejo, ker niso prisotni (pri tem ni nujno, da so vse te osebe njeni uporabniki). S takimi posamezniki mora knjižnica vzpostaviti dobre odnose oziroma si na ta način zgraditi mrežo zagovornikov. Opolnomočenje pa pomeni opremljanje zagovornikov z informacijami o knjižnici, njeni ponudbi in delovanju, uspehih in unikatnosti.

2.2 ZAGOVORNIŠTVO, PROMOCIJA, TRŽENJE

Na mestu je vprašanje, ali gre pri zagovorništvu knjižnic za specifično aktivnost ali ga štejemo v promocijo, trženje oziroma celo lobiranje. Zanimivo je, da ga v Evropi pogosto štejejo med aktivnosti promocije in lobiranja, v ZDA pa ne oziroma se mu specifično posvečajo (Karun, 2013).

Iz ekonomske teorije izvemo, da se trženje in promocija razlikujeta v tem, da je promocija pravzaprav del trženja oziroma eden od štirih elementov tako imenovanega trženjskega spleta

(angl. Marketing mix): cena, izdelek, mesto, promocija. Ameriško združenje za trženje (Definitions of marketing, 2017) opredeli trženje kot "aktivnost, nabor institucij in procesov za ustvarjanje, komuniciranje, dostavo in izmenjavo ponudbe, ki ima neko vrednost za potrošnike, stranke, partnerje in širšo družbo". Medtem ko je torej trženje proces ustvarjanja izdelkov ali storitev na podlagi ugotovljenih potreb strank, odjemalcev ali potrošnikov in zagotavljanje nakupa teh izdelkov ali storitev oziroma "načrtovanje in usklajevanje investicij, proizvodnje, promocije in prodaje s potrebami in možnostmi tržišča" (Slovar slovenskega knjižnega jezika, 2014), je promocija proces vzpostavljanja zavedanja pri ciljni skupini potencialnih strank, odjemalcev ali potrošnikov, da nek izdelek ali storitev obstaja, ter krepitev interesa zanj.

Moran, Stuart in Morner (2013) navajajo, da je trženje dragoceno orodje, ki je knjižničarjem na voljo pri dokazovanju njihove organizacijske učinkovitosti in da je učinkovito trženje knjižničnih in informacijskih storitev v današnjem času ključnega pomena za vse vrste knjižničnih in informacijskih storitev. Med pomembnimi dejavniki trženja knjižničnih in informacijskih storitev navajajo tudi ohranjanje relevantnosti oziroma ustreznosti knjižnice, prenehanje jemanja knjižnice za samoumevno, visoko vrednost knjižnice za skupnost (Moran idr., str. 110–111). Opozarjajo pa, da trženje ni samo oglaševanje ali promocija, ustvarjanje izdelkov oziroma storitev, odnosi z javnostmi, temveč je končni cilj tega celovitega procesa zadovoljstvo uporabnikov. Glede zagovorništva pa pravijo, da je ob vseh spremembah, ki se dogajajo v družbi, pomembno spodbujati zavedanje "vrednosti in pomena knjižnice". Z učinkovitim zagovorništvom oziroma zagovarjanjem namreč ozaveščamo o pomembnosti knjižnice za člane določene skupnosti, s čimer poskušamo vzpostaviti tesne in dobre odnose med skupnostjo in knjižnico. S tem se v skupnosti oblikuje nabor zagovornikov, ki jo pomagajo braniti oziroma zagovarjati takrat, ko to potrebuje. Za pojav zagovarjanja ali zagovorništva je torej potrebno "razumevanje javnosti, zakaj so knjižnice pomembne" (Moran idr., str. 110). Razlika med trženjem in zagovarjanjem je torej v tem, da s tržno strategijo zagotavljamo, "da se knjižnice učinkovito odzovejo na to, kar njihova skupnost želi in potrebuje" in "obravnavamo vprašanje Kako nam gre?", zagovorništvo pa "spreminja pasivno podporo v aktivne in ozaveščene ukrepe zainteresiranih deležnikov" (Moran idr., str. 115–6). Namen trženja je odgovoriti na vprašanja Kdo? Kaj? Kje? in Zakaj? Pri trženju knjižnica prepozna cilj (kaj želi narediti), raziskuje, kaj so storile druge knjižnice, in načrtuje ter izvede načrt, ki bo deloval za njeno situacijo. Trženjske raziskave identificirajo potrebe in zahteve uporabnikov. Knjižnica tudi pri zagovorništvu vzpostavlja komunikacijske kanale in gradi odnose. Zagovorništvo je pomembno, ker knjižnica trdi, da je življenjsko pomembna za skupnost in prepričuje skupnost,

zlasti financerje, da njene storitve lahko pomagajo rešiti težave in jim pomagajo na način, kot druge storitve morda ne bodo mogle, ali so morda celo edine na voljo. Tako bi lahko zagovorništvo v širšem smislu šteli med promocijske aktivnosti. Še ena pomembna razlika je, da je trženje praviloma tudi plačljivo, medtem ko zagovorništvo ni.

2.3 ZAGOVORNIŠTVO SPECIALNIH KNJIŽNIC

Kot smo že predstavili, se zagovorništvo najbolj povezuje s splošnimi knjižnicami. Vendar se v zadnjem času priporočila in smernice vse bolj oblikuje tako, da ustrezajo tudi drugim vrstam knjižnic, seveda zato, ker razvoj vpliva tudi na njihov položaj, vlogo in pogoje delovanja.

Eden od elementov strategije zagovorništva je vzpostavitev mreže zagovornikov. Ti so lahko na primer predstavniki vodstva organizacije, strokovna javnost in uporabniki, ki so nepogrešljivi zagovorniki knjižnic. Naštete vloge so v specialnih knjižnicah in njihovih matičnih organizacijah močno prepletene, zato posameznike pogosto najdemo v vseh naštetih vlogah. Da bi ti in tudi vsi ostali v vlogi zagovornikov postali aktivni, jih je treba k temu spodbuditi. To je seveda najlažje doseči s tem, da knjižnica nudi storitve, ki jih uporabniki potrebujejo, ter da knjižnica s svojimi uporabniki oblikuje aktiven, javno opažen odnos.

3 ANALIZE IN RAZISKAVA

3.1 ANALIZA ORGANIZACIJSKE STRUKTURE INSTITUTA JOŽEF STEFAN

Organizacijsko strukturo in organiziranost dela na Institutu Jožef Stefan določata Statut Instituta »Jožef Stefan« (2012) in Pravila o organiziranosti Instituta »Jožef Stefan« (2004). Organizacijska shema (Priloga 1) prikazuje vodstveno strukturo ter enote na institutu, ki so vključene v raziskovalno dejavnost in tiste, ki so potrebne za poslovanje instituta kot celote. Institut, ki je javni zavod in deluje na področju raziskovalne dejavnosti, je po Uredbi o standardni klasifikaciji dejavnosti (2007) registriran za številne dejavnosti, ki so pogosto tesno povezane z različnimi raziskovalnimi področji, na katerih deluje.

Najštevilčnejše so na institutu zastopani zaposleni na raziskovalnem področju. Njihovo raziskovalno delo je glede na stroko in ožje raziskovalno področje organizirano v odseke in laboratorije. Vsak od teh ima svojega vodjo. Posebej velja poudariti, da so zaposleni znotraj nekaterih odsekov še dodatno razdeljeni v laboratorije, ki pokrivajo ozko specializirana področja znanstvenega dela in ki imajo navadno tudi svojega vodjo.

Institut upravlja upravni odbor, poslovodno in strokovno funkcijo pa opravlja direktor instituta. Upravni odbor sestavlja devet članov. Tri člane predlaga ustanovitelj, tri člane, ki prihajajo iz

vrst uporabnikov instituta oziroma iz vrst zainteresirane javnosti in jih imenuje znanstveni svet instituta, ter tri člane, ki jih izvolijo delavci instituta iz svojih vrst. V okviru direktorjeve pisarne delujejo različne komisije in delovna telesa (Direktorjeva pisarna, b. d.), ki jih imenuje direktor, in ki mu pomagajo pri njegovem delu. Ta so strokovni svet direktorja, strokovni sveti raziskovalnih in infrastrukturnih področij, poslovni odbor in druge komisije, med katerimi je tudi komisija za investicije. Kot član strokovnega sveta samostojnih centrov sodeluje tudi vodja Znanstvenoinformacijskega centra, tj. knjižnice. Komisija za investicije sodeluje ter pomaga direktorju pri sprejemanju odločitev, povezanih s področjem investicij in investicijskega vzdrževanja (Komisija za investicije, b. d.). V komisiji so zastopani strokovni sveti za posamezna strokovna področja Instituta, vendar med njimi ni strokovnega sveta samostojnih centrov.

Pomemben organ instituta z vidika raziskovalne dejavnosti je znanstveni svet. Statut Instituta »Jožef Stefan« (2012) v 32. členu opredeljuje delo sveta takole:

"Znanstveni svet Instituta (v nadaljevanju: Znanstveni svet) je strokovni organ Instituta in skrbi za programsko usmerjanje raziskovalno znanstvene in izobraževalne dejavnosti Instituta ter za vzgojo in strokovni razvoj raziskovalcev. Znanstveni svet obravnava, usklajuje in odloča o raziskovalnem in izobraževalnem programu ter drugih strokovnih in programskih zadevah s področja dejavnosti Instituta, pri čemer posebej:

- predlaga dolgoročne usmeritve raziskovalnega, razvojnega, izobraževalnega in drugega strokovnega dela Instituta,
- oblikuje strokovne podlage za pripravo raziskovalnih in izobraževalnih programov,
- vsebinsko usklajuje pripravo Programa dela Instituta,
- obravnava in daje mnenje k letnemu programu dela Instituta,
- opravlja izvolitve raziskovalcev v raziskovalne nazive, v skladu s pravili o izvolitvah,
- predlaga in daje mnenje k nabavi pomembnejše raziskovalne opreme,
- obravnava in daje pobude, predloge in mnenja glede organizacije in pogojev za razvoj dejavnosti,
- daje mnenje k imenovanju direktorja Instituta,
- opravlja druge naloge v skladu s statutom."

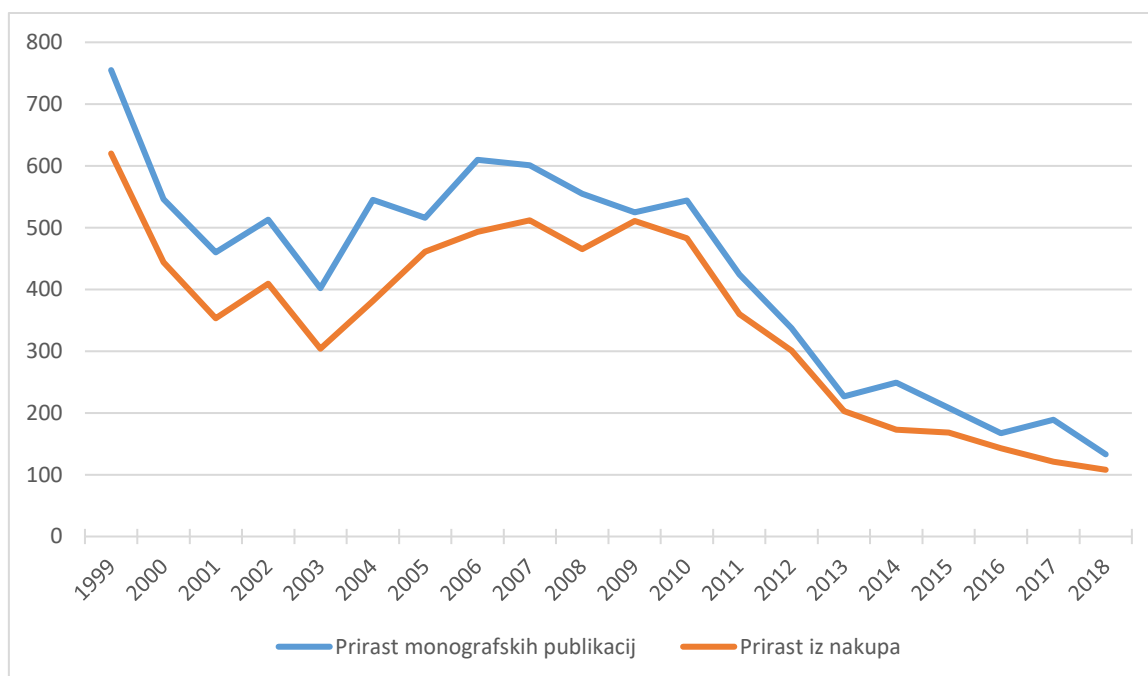
Med enotami v skupini služb in servisov sta z vidika raziskovalne dejavnosti zanimiva mednarodna projektna pisarna in sekretariat. V okviru sekretariata so zanimiva delovna mesta,

ki so povezana z delom z mladimi raziskovalci, habilitacijami, izvolitvami raziskovalcev v nazive IJS.

3.2 UPORABA KNJIŽNIČNIH STORITEV

Nakup, obdelava in izposoja knjižničnega gradiva ter sodelovanje v sistemu medknjižnične izposoje so bile od ustanovitve knjižnice pomembne dejavnosti. V zadnjih letih se je obseg tega dela precej zmanjšal, zato nas je zanimalo, v kakšni meri se je to zgodilo.

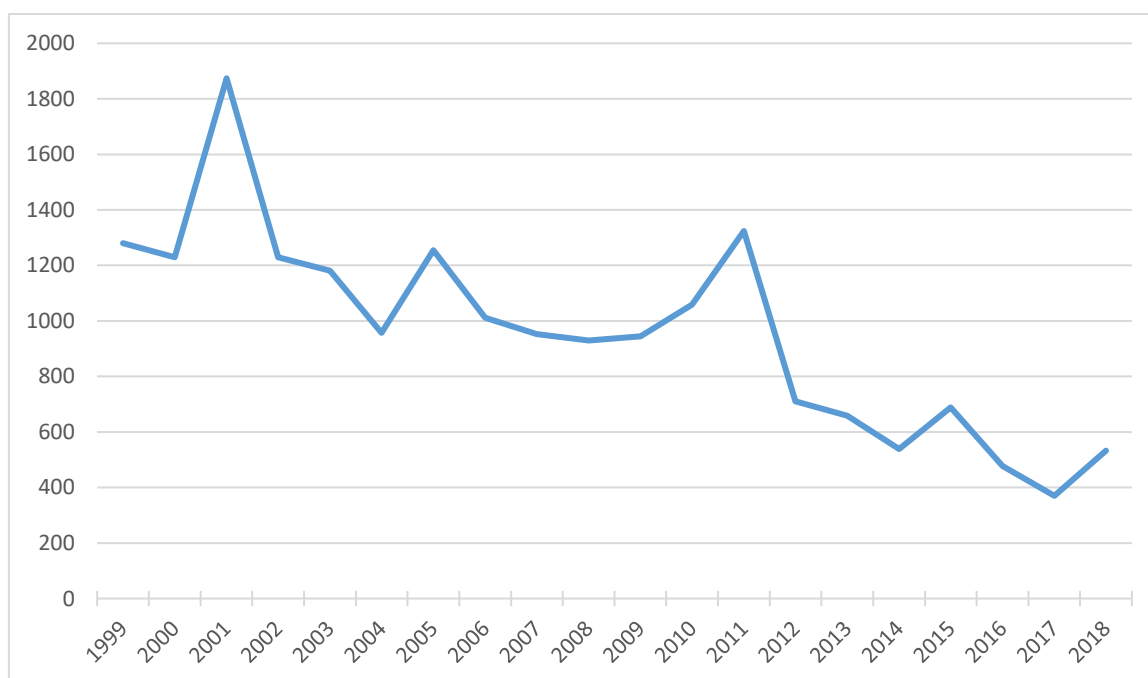
Pri nabavi in izposoji gradiva smo se omejili na monografsko gradivo. Pregledali smo obdobje dvajsetih let, od leta 1999 do leta 2018. Monografsko gradivo knjižnica obdeluje in inventarizira v sistemu COBISS. Za vsako leto v tem obdobju smo pogledali, kakšen je bil skupni prirast gradiva in kakšen je bil prirast gradiva, pridobljenega z nakupom. Mnenja smo, da prav slednji najbolj odraža, kako so se potrebe in vzorci nabave spreminjali. Prirast monografskih publikacij (Slika 1) v letu 1999 je bil 755 enot gradiva, od tega je bilo 620 enot gradiva pridobljenih z nakupom, ostale je knjižnica dobila v dar. Trend nakupa monografskih publikacij je vse od leta 1999 v upadanju. Dvig se kaže v obdobju od 2003 do 2009, od leta 2010 pa je začel strmo padati. Leta 2018 je prirast monografskih publikacij, pridobljenih z nakupom znašal le še 17,4 % prirasta iz nakupa iz leta 1999.

Slika 1: Prirast monografskih publikacij od 1999 do 2018

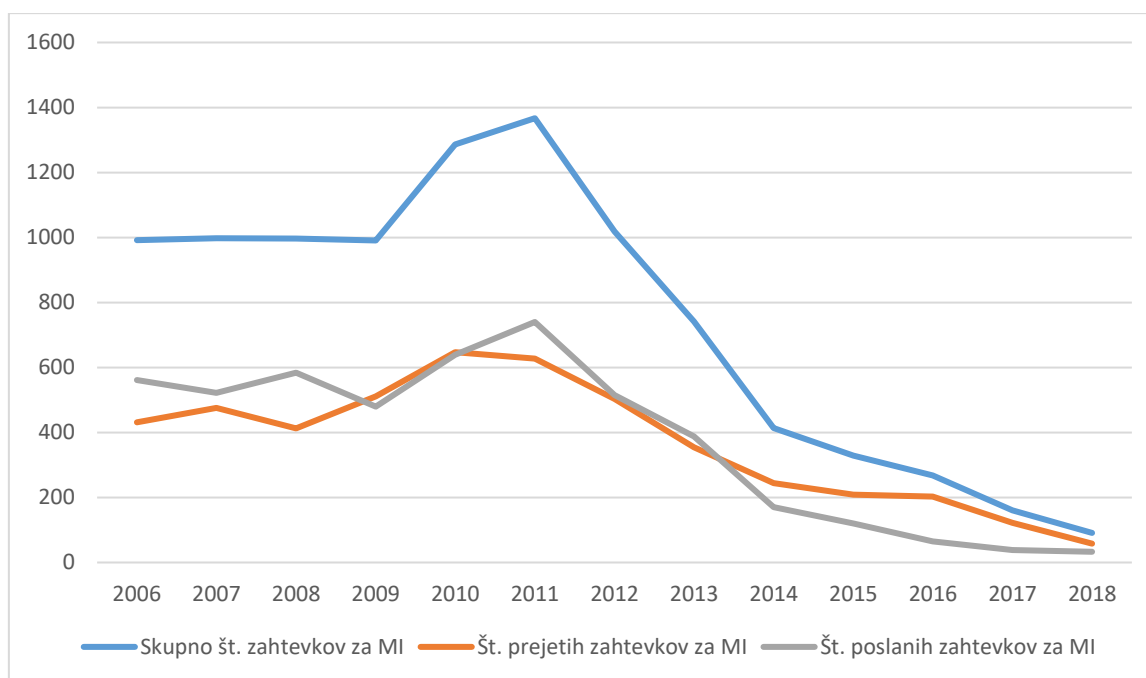
Znanstvenoinformacijski center IJS je knjižnica odprtega tipa. Izposoja na dom je možna le za monografsko gradivo. Pogoj za izposajo gradiva je članstvo v knjižnici, ki pa je brezplačno.

Knjižnica ima trenutno 293 članov, od tega je 181 zaposlenih na institutu. Zaposleni na institutu si gradivo navadno izposodijo za nedoločen čas, medtem ko si ga zunanji člani lahko izposodijo za en mesec z možnostjo podaljšanja. V kolikor je gradivo, ki si ga zunanji člani želijo izposoditi, nujno potrebno za delo zaposlenih na institutu, je čas izposoje lahko precej krajši ali pa je možen le ogled gradiva v čitalnici. Zaradi majhnega števila zunanjih članov in pretežne izposoje gradiva za nedoločen čas je statistika izposoje precej nizka, trend izposoje na dom pa konstantno upada (Slika 2). Izposoja v letu 2018 je znašala le še 42 % izposoje v letu 1999. Posamezne dvige izposoje lahko pripišemo prenosu izposojenega gradiva na mlajše sodelavce ob odhodu starejših raziskovalcev v pokoj.

Slika 2: Izposoja knjižnega gradiva na dom od 1999 do 2018

Knjižnica za medknjižnično izposajo uporablja modul COBISS3/Medknjižnična izposoja. Podatki o medknjižnični izposoji so v tem sistemu na voljo le od leta 2006, zato smo se pri analizi podatkov omežili le na obdobje med 2006 do 2018. Razmerje med prejetimi in poslanimi zahtevki je skozi celotno obdobje precej enakomerno. Med leti 2006 do 2009 je bilo skupno število zahtevkov za medknjižnično izposajo precej enakomerno, v naslednjih treh letih se je povečalo za skoraj tretjino. Po letu 2011 pa je začelo strmo padati.

Slika 3: Število zahtevkov za medknjižnično izposajo od 2006 do 2018

3.3 KOMUNIKACIJSKI KANALI

Na Institutu Jožef Stefan obstaja kar nekaj utečenih načinov komuniciranja, s pomočjo katerih so zaposleni obveščeni o novostih ali pomembnih informacijah v zvezi z delovanjem instituta, delu in dosežkih raziskovalnih odsekov, dogodkih na institutu, na primer predavanjih in obiskih, ali tistih, ki jih institut ali posamezni odseki organizirajo izven instituta, na primer konference.

Najdaljšo tradicijo imata gotovo dve tiskani publikaciji, letno poročilo in Novice IJS. Letno poročilo, ki izide enkrat letno, predstavlja delo instituta v preteklem letu ter nekatere statistične podatke preteklega leta. Najbolj obsežen del letnega poročila so posamične predstavitve raziskovalnih odsekov in centrov. Ti v svojih predstavvah izčrpno in natančno predstavijo svoje delo, vključena pa je tudi bibliografija celotnega odseka za preteklo leto. Letno poročilo izide v slovenskem in angleškem jeziku. Novice IJS so interno glasilo instituta. Do sedaj je izšlo skupno sto devetdeset števil, izhajajo priložnostno, od štiri, pa tudi do osem števil letno. Arhiv Novic IJS od leta dalje 1972 najdemo na spletnih straneh instituta². V Novicah IJS najdemo zelo raznoliko paleto prispevkov. Od takih, ki so povezani z dogodki, informacijami in delom instituta, pa do tistih poučne narave. Naklada glasila je 1200 izvodov. Po nekaj

² <https://www.ijs.si/ijsw/Arhiv%20Novic>

tiskanih izvodov dobi vsak odsek, osebne izvide dobijo znanstveni svetniki in upokojenci instituta, med prejemnike pa sodijo tudi šole in organizacije s katerimi institut sodeluje.

Oglasne deske na institutu so tiste, ki nam posredujejo informacije o aktualnih prihajajočih dogodkih. Najdemo jih na obeh vhodih na institut, najbolj prehodnih hodnikih in vhodih v posamezne stavbe ter knjižnici. Na oglasnih deskah so objavljena vabila na predavanja, zagovore doktorskih disertacij, otvoritve razstav, vabila in informacije o konferencah in drugih dogodkih na institutu. Na njih pogosto najdemo tudi objave drugih institucij, ki so bodisi v bližini instituta ali z njim sodelujejo.

Od sodobnejših načinov komuniciranja in posredovanja informacij pa so nam na voljo institutski službeni elektronski naslov, ki ga ima vsak zaposleni na institutu, spletne strani instituta in odsekov ter TV IJS. Slednja omogoča prenos in spremljanje dogodkov, kot so na primer predavanja, konference, slovesnosti, v živo preko TV sprejemnikov, ki so postavljeni v prostorih instituta na Jamovi in Reaktorskem centru ali preko spletnega brskalnika. V času, ko prenosov ni, pa predvaja različna obvestila. Spletne strani so tiste, ki lahko ponujajo najbolj popolne in najbolj ažurne informacije. Spletna stran instituta predstavlja institut kot celoto, hkrati pa vsebuje povezave na spletne strani posameznih odsekov, tudi knjižnice.

Knjižnica vsako leto objavi v letnem poročilu kratko predstavitev, elektronsko pošto uporablja knjižnica in njeni zaposleni za osebno komunikacijo z zaposlenimi na institutu in svojimi poslovnimi partnerji, ne pa za širše obveščanje. Od leta 1994 dalje ima svojo spletno stran. Tu so osnovni podatki o knjižnici in zaposlenih ter kontaktne informacije. Na spletni strani najdemo povezave do virtualne knjižnice COBISS+ in baze SICRIS, dostopnih podatkovnih baz in elektronskih revij in monografskih publikacij. Knjižnica dotoka tiskanih revij ne vodi v sistemu COBISS temveč v lastni bazi. Podatke o zalogi lahko poiščemo s pomočjo iskalnika, ki je dostopen na spletni strani. Za lokalne uporabnike je dostopna tudi baza 'Delovna poročila IJS'³. Na spletni strani so nekateri podatki pomanjkljivi, zato bi bilo potrebno stran prenoviti in posodobiti.

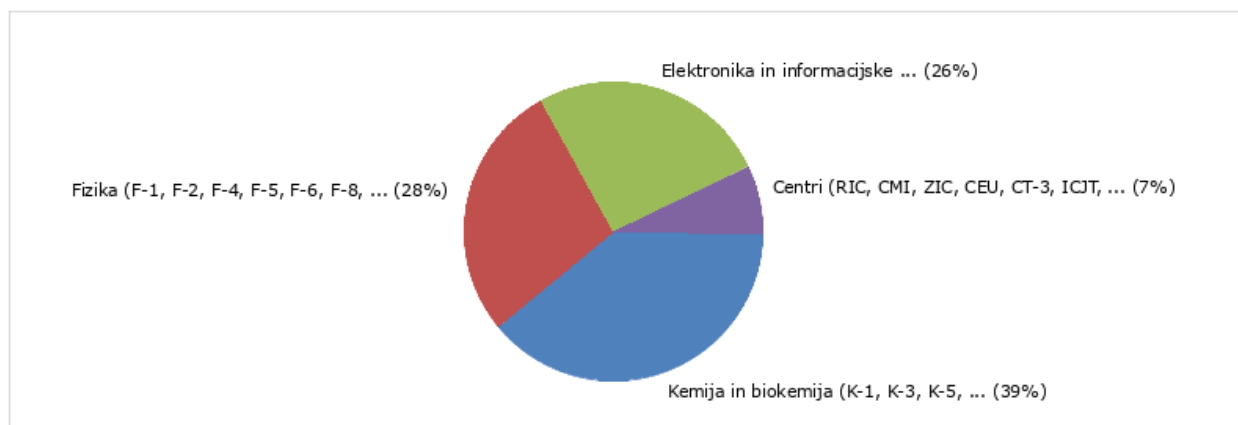
Vsak od naštetih načinov posredovanja informacij ima seveda svoje prednosti in pomanjkljivosti. Katerega izberemo je odvisno od vrste informacije, ki jo ponujamo, pa tudi od tega, kateri način informiranja najbolj ustreza tistim, ki so jim informacije namenjene.

³ Zaposleni na IJS v okviru svojega dela pišejo delovna poročila. Knjižnica tem poročilom določa tekoče številke in vodi njihovo evidenco.

3.4 ANKETA

V anketi je sodelovalo 108 anketirancev, ki predstavljajo 13 % populacije, ki je bila zajeta v raziskavo. 86 anketirancev, torej 80 % vseh anketirancev oziroma 10 % celotne populacije, je anketo tudi končalo.

Prva tri vprašanja so vezana na zaposlitev ter znanstvene in strokovno-raziskovalne nazive anketirancev. Na ta vprašanja je odgovarjalo 108 anketirancev. Večina, kar 93 %, je zaposlenih na raziskovalnih odsekih, le 7 % je takih, ki so zaposleni na različnih centrih, ki so del Instituta. Med anketiranci je največ raziskovalcev, 67 %, mladih raziskovalcev je 19 %. Tistih, ki ne sodijo v nobeno od omenjenih kategorij in so bodisi administrativna bodisi tehnična pomoč na odseku ali študenti, je 15 %. Slika 4 prikazuje razdeljenost anketirancev glede na raziskovalno področje, ki ga odseki pokrivajo. Največ anketirancev je zaposlenih na odsekih s področja kemije in biokemije. Približno enakomerno so zastopani anketiranci, ki so zaposleni na fizikalnih odsekih in tistih, ki pokrivajo področje elektronike in informacijske tehnologije. Najmanj je tistih, ki so zaposleni na centrih.

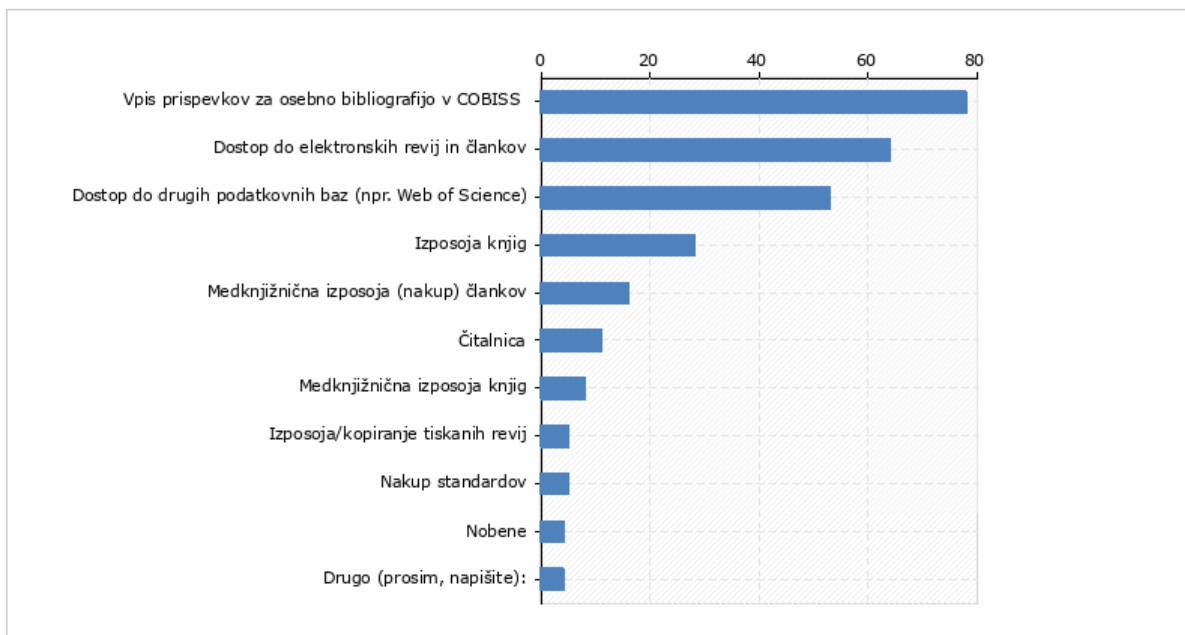

Slika 4: Odsek zaposlitve glede na raziskovalno področje

Peto vprašanje se nanaša na članstvo v knjižnici. Na vprašanje »Ali ste član ZIC?« je odgovorilo 90 anketirancev. Možni odgovori so "da", "ne" ali "ne vem". Članstvo v knjižnici je potrebno samo, če si uporabniki želijo izposoditi knjige na dom, zato to vprašanje uporabnikom večkrat zastavimo. Uporabniki nanj pogosto odgovorijo z "ne vem" in razložijo, da so pričakovali, da so v knjižnico včlanjeni avtomatsko ob zaposlitvi. V anketi je odgovor "da" izbralo 23 % anketirancev, odgovor "ne" 21 % in odgovor "ne vem" 39 %.

Šesto in sedmo vprašanje se nanašata na storitve, ki jih ponuja knjižnice. Na obe vprašanji je odgovarjalo 90 anketirancev. V šestem vprašanju smo anketirance vprašali, katere knjižnične

storitve uporabljajo (Slika 5). Storitve, ki jih uporabniki najbolj pogosto uporabljajo, so vpis prispevkov za osebno bibliografijo v COBISS, dostop do elektronskih revij in člankov ter dostop do drugih podatkovnih baz. Štirje anketiranci so odgovorili, da ne uporabljajo nobene knjižnične storitve. Štirje anketiranci so navedli, da poleg omenjenih storitev v knjižnici pridobijo tekoče številke za IJS delovna poročila in izpis točkovanja njihovih znanstvenih prispevkov, ki ga potrebujejo za napredovanje v nazivih, ter da s knjižnico sodelujejo pri pripravi letnega poročila instituta.

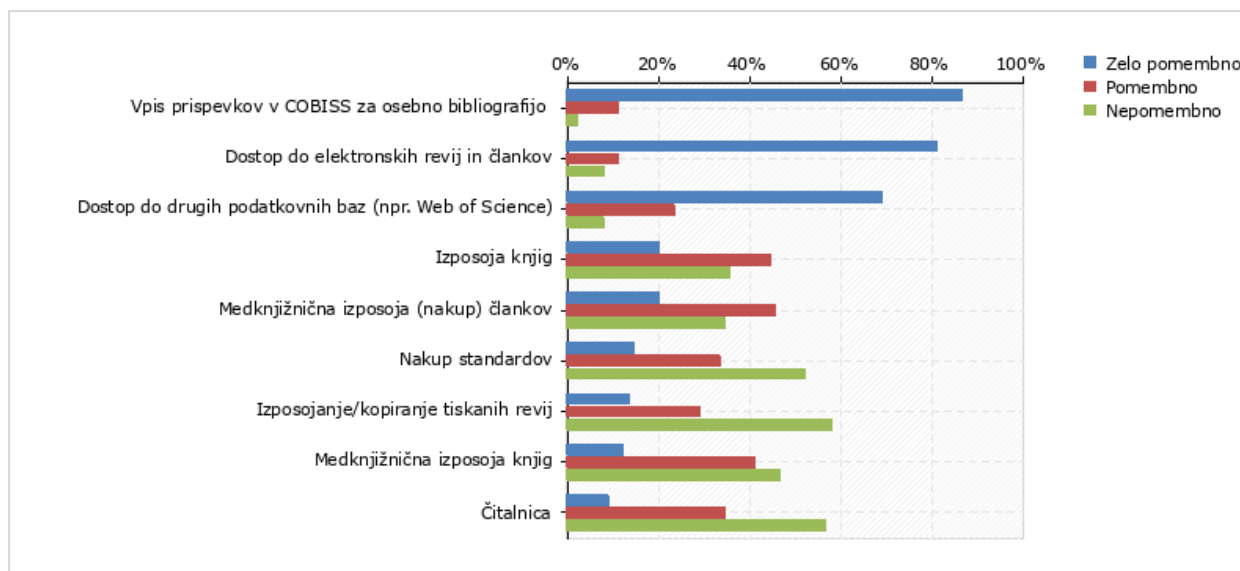

Slika 5: Frekvenca uporabe knjižničnih storitev

V sedmem vprašanju (Slika 6) smo anketirance poprosili, da ocenijo, kako pomembne so prej naštetе knjižnične storitve za njihovo delo. Anketiranci so lahko izbirali med tremi kategorijami: zelo pomembno, pomembno in nepomembno. Med zelo pomembne storitve uvršča vpis prispevkov v COBISS 87 % ali 78 anketirancev, dostop do elektronskih revij in člankov 81 % ali 73 anketirancev, ter dostop do drugih podatkovnih baz 69 % ali 62 anketirancev. Ti odgovori se skladajo s tem, da so to tri najbolj pogoste storitve, ki jih zaposleni na institutu uporabljajo.

Pri osmem vprašanju smo anketirance prosili, da ocenijo lokacijo knjižnice, število čitalniških mest, opremo čitalnice in spletno stran ZIC (knjižnice). Na to vprašanje je odgovorilo 86 anketirancev. V odgovoru so lahko izbirali med naslednjimi možnostmi: "zelo dobro", "niti dobro niti slabo", "zelo slabo" in "ne poznam". Pri oceni opreme čitalnice in števila čitalniških mest je večina anketirancev, več kot 65 %, izbrala odgovor "ne poznam". Iz odgovora pa ni

razvidno, ali je vzrok temu dejstvo, da ne vedo, da čitalnica obstaja, ali to, da je ne potrebujejo in zato ne uporabljajo. Lokacijo knjižnice so anketiranci ocenili kot "zelo dobro", 41 %, ali "niti dobro niti slabo", 34 %. Spletne strani večina anketirancev ne pozna, 38 %, ali so jo ocenili z "niti dobro niti slabo", 36 %. Velja pa omeniti, da je spletna stran edina kategorija, ki jo je kar 16 oziroma 19 % anketirancev ocenilo kot slabo.

Slika 6: Ocena knjižničnih storitev glede na njihovo pomembnost

Z devetimi vprašanji smo želeli izvedeti, kako uporabniki ocenjujejo različne vidike gradiva, ki ga ponuja knjižnica. Anketiranci so ocenjevali dostopnost tiskanega gradiva, obseg in ustreznost tiskanih revij, obseg in ustreznost knjižne zbirke, obseg in ustreznost zbirke elektronskih revij ter nabor in ustreznost elektronskih baz. Rezultati so pokazali, da je poznavanje tiskanega gradiva slabo, saj je najbolj pogosta ocena kategorij, ki se nanašajo na tiskano gradivo, "ne poznam". Pri oceni obsega in ustreznosti elektronskih revij ter nabora in ustreznosti podatkovnih baz, ki jih knjižnica ponuja, je večina anketirancev izbrala oceno "zelo dobro" ali "niti dobro niti slabo", vendar je pomemben podatek, da je približno tretjina anketirancev izbrala oceno "ne poznam". Delež ocen "zelo slabo" pri vseh devetih kategorijah se giblje med nič in šest odstotki.

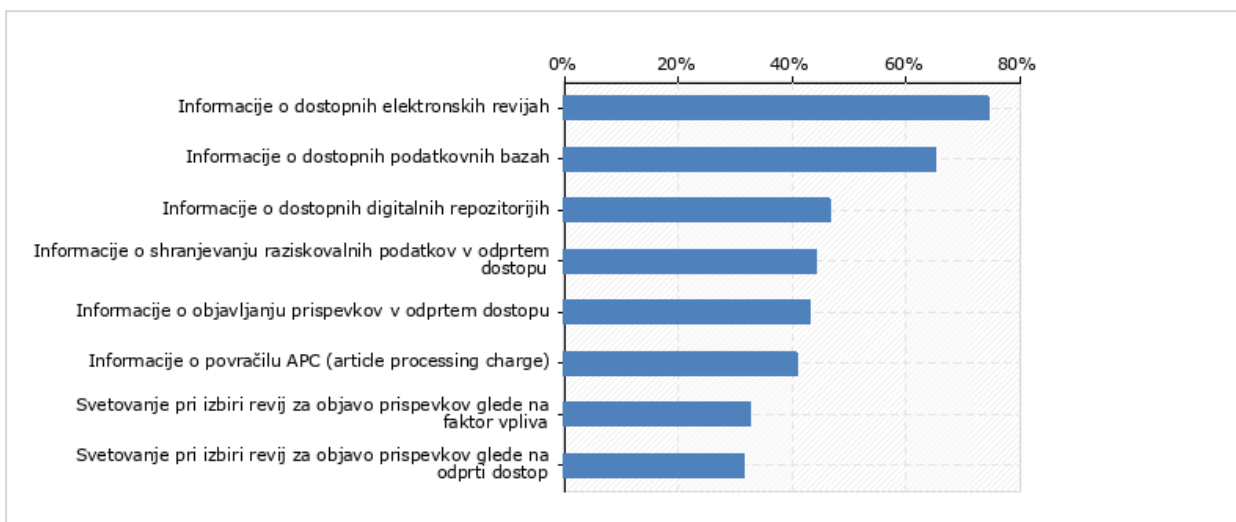
Deseto vprašanje je zadnje, ki se nanaša na oceno knjižničnih storitev. Zanimalo nas je, kako knjižnica na splošno zadovoljuje uporabnikove potrebe, vezane na delo (Slika 7). Na vprašanje je odgovorilo 86 anketirancev. Največ je tistih, 42 ali 49 %, ki jim knjižnica delno zadovoljuje njihove potrebe, sledijo jim tisti, 39 ali 45 %, ki jim knjižnica popolnoma zadovoljuje njihove

potrebe. Tistih, ki so mnenja, da knjižnične storitve ne zadovoljujejo njihovih potreb je 6 % ali 5 anketirancev.

Slika 7: Uspešnost zadovoljevanja potreb uporabnikov, ki so vezane na njihovo delo

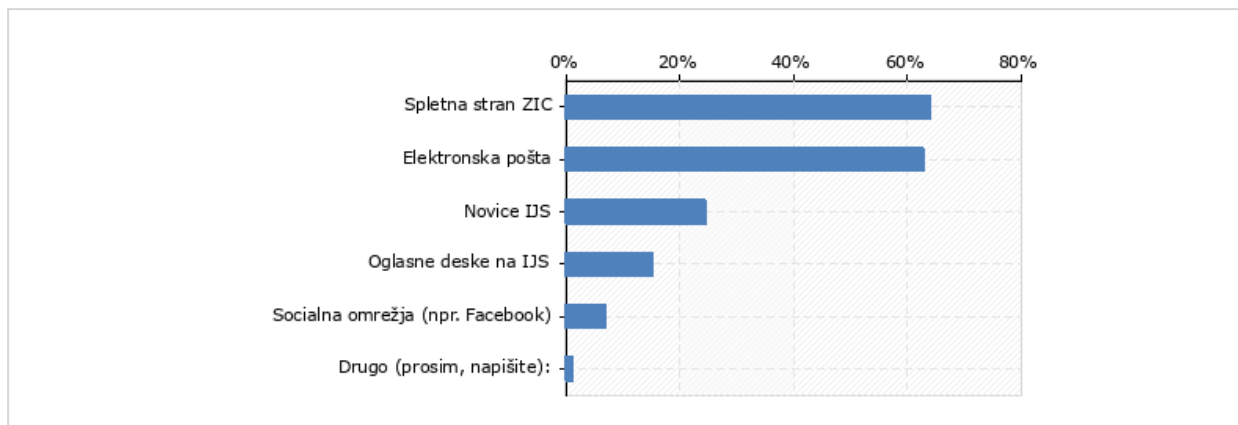
V enajstem vprašanju smo anketirancem ponudili osem področij, na katerih bi knjižnica lahko ponudila svojo pomoč. Na vprašanje je odgovorilo 86 anketirancev. V odgovorih (Slika 8) so izbrane vse oblike podpore, ki smo jih ponudili na izbiro. Največ anketirancev bi želelo pomoč v obliki informacij o dostopnih elektronskih revijah in podatkovnih bazah, nekoliko manj o dostopnih digitalnih repozitorijih.

Slika 8: Področja, na katerih knjižnica lahko ponudi podporo

Z dvanajstim vprašanjem smo želeli ugotoviti, kakšen način prejemanja informacij uporabnikom najbolj ustreza. Kot možne odgovore smo jim ponudili štiri možnosti, ki na Institutu že obstajajo in socialna omrežja, anketiranci pa so lahko predlagali tudi druge možnosti (Slika 9). Na vprašanje je odgovorilo 86 anketirancev. Najbolj pogosta izbira sta bila spletna

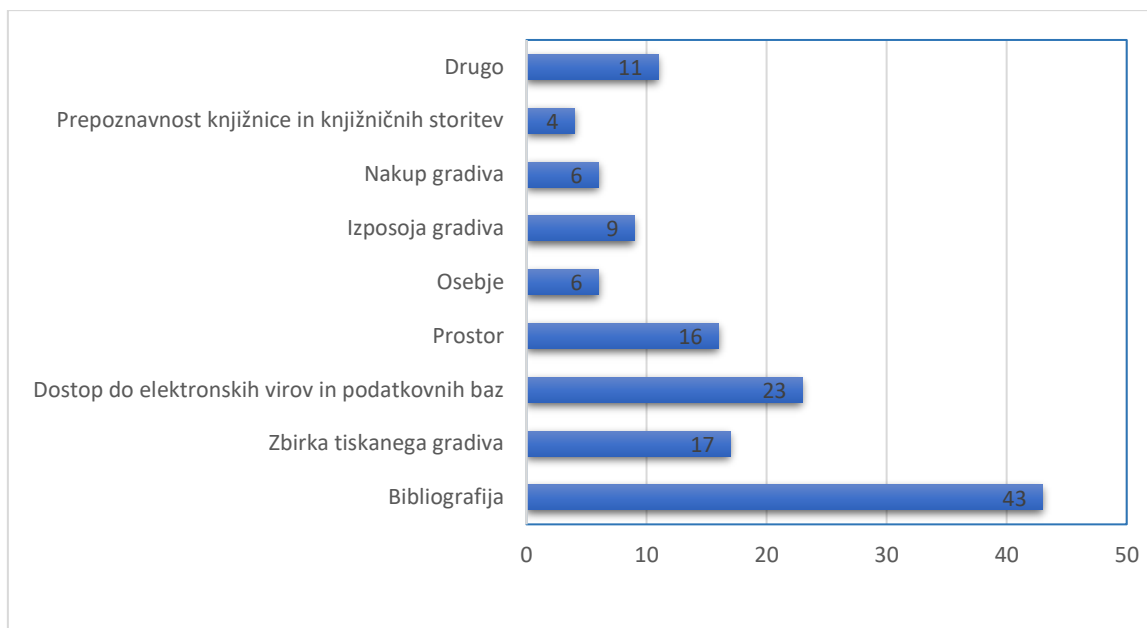
stran ZIC (knjižnice) in elektronska pošta. Kot predlog pa je eden od anketirancev predlagal dan odprtih vrat za zaposlene.

Slika 9: Načini obveščanja uporabnikov

Četrto in trinajsto vprašanje v anketi sta vprašanji odprtega tipa. Odgovore na obe vprašanji smo obdelali na enoten način. Najprej smo odgovore vsebinsko analizirali. Na tak način smo lahko določili tematske skupine, ki so jih odgovori obravnavali. V nadaljevanju smo odgovore razvrstili po teh skupinah. Odgovore, ki so vsebinsko pokrivali več tem, smo razvrstili v več skupin. Rezultat te začetne analize je bilo večje število tematsko enotnih odgovorov.

V četrtem vprašanju ankete smo uporabnike povprašali, na kaj pomislijo ob omembi knjižnice IJS oziroma ZIC. Na to vprašanje je odgovorilo 86 anketirancev. Dva odgovora nista imela vsebine, zato smo ju izločili iz analize. Z vsebinsko analizo vprašanj smo določili osem tematskih skupin: bibliografija, zbirka tiskanega gradiva, dostop do elektronskih virov in podatkovnih baz, prostor, izposoja gradiva, nakup gradiva, osebje, prepoznavnost knjižnice in knjižničnih storitev ter skupino drugo, kamor smo uvrstili odgovore s splošno oceno knjižnice. Po začetni analizi smo dobili 134 tematsko enotnih odgovorov.

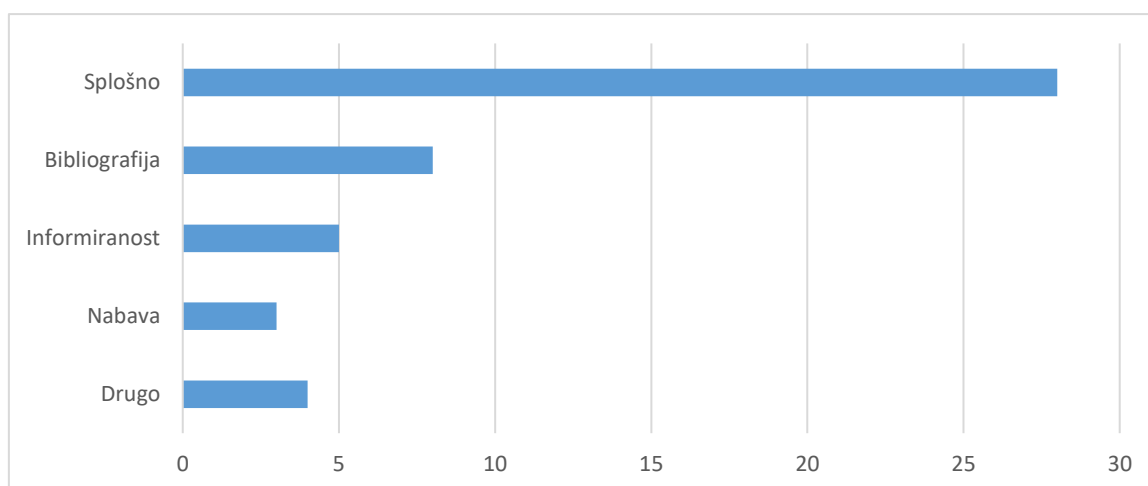

Slika 10: Na kaj pomislite ob omembi ZIC/knjižnice IJS?

Frekvence odgovorov glede na posamezno skupino so razvidne iz Slike 10. Največ anketirancev, kar 51 %, je ob omembi knjižnice pomislilo na bibliografijo. 37 % anketirancev, ki so odgovarjali na to vprašanje, je pomislilo na gradivo knjižnice ne glede na njegovo obliko ali vrsto. 27 % anketirancev je pomislilo na dostop do elektronskih virov in podatkovnih baz, 20 % anketirancev pa na zbirko tiskanega gradiva. Na prostore knjižnice, vključno s čitalnico, je pomislilo 19 % anketirancev. Na teme, razvrščene v ostale skupine je pomislil manjši delež anketirancev. Velja pa omeniti odgovore, ki so povezani s prepoznavnostjo knjižnice in odgovore razvrščene v skupino 'drugo'. Štirje odgovori, ki smo jih uvrstili v skupino 'prepoznavnost' govorijo o tem, da je knjižnica premalo prepoznavna in aktivna. Odgovori v skupini 'drugo', teh je bilo enajst, po vsebini odražajo nek splošen vtis anketirancev, na katerega pomislijo ob omembi knjižnice. Dva odgovora sta bila negativna, trije nevtralni, šest pa pozitivnih.

V trinajstem vprašanju smo anketirance prosili, da izrazijo svoje mnenje ali napišejo pripombe in predloge o delu in storitvah knjižnice. Na vprašanje je odgovorilo 55 anketirancev, vendar je bilo deset odgovorov brez vsebine, zato smo te iz nadaljnje analize izločili. Z vsebinsko analizo smo določili pet tematskih skupin: splošno, bibliografija, nabava, informiranost in drugo. Z začetno analizo smo dobili 49 tematsko enotnih odgovorov. Njihova porazdelitev po tematskih skupinah je vidna na Sliki 11. Največ odgovorov, 28, se je nanašalo na splošno oceno dela knjižnice. 24 anketirancev je izrazilo zadovoljstvo z knjižničnimi storitvami in delom. Kritični odgovori, ti so bili štirje, so poudarili neodzivnost in/ali počasnost osebja ter mnenje, da

knjižnica v času digitalizacije ni potrebna. Osem anketirancev je ocenilo vnos bibliografij, ki jih vodita dve sodelavki knjižnice. Dva anketiranca sta imensko pohvalila osebje, ki vnaša zapise za bibliografijo, ostalih šest je bilo kritičnih do bodisi ažurnosti bodisi natančnosti vpisa. Pet anketirancev je poudarilo, da bi želeli biti o storitvah knjižnice bolje informirani. Uporabniki čutijo predvsem pomanjkanje informacij o dostopnem gradivu, omenjena pa je bila tudi prostorska reorganizacije knjižnice, o kateri niso prejeli nobenih obvestil. Na področju nabave so se pripombe nanašale na pomanjkljiv obseg revij s področja računalništva ter zavzemanje za nabavo elektronskih knjig, s katerimi bi povečali njihovo dostopnost. En anketiranec je izrazil zadovoljstvo glede hitrosti nabave knjig in pestrosti izbora. V odgovorih v skupini 'drugo' so se anketiranci zavzemali za publiciranje znanstvenih prispevkov v odprtem dostopu, predlagali manj zapleten in zamuden postopek naročanja gradiva, vzpostavitev repozitorija z delovnimi poročili IJS ter prenovo in posodobitev knjižničnih prostorov.

Slika 11: Mnenja, pripombe in predlogi o delu in storitvah knjižnice

4 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI

V nalogi smo z uporabniško študijo preučili potrebe in zadovoljstvo uporabnikov. Skupaj z analizo uporabe knjižničnih storitev služijo kot smernice za oblikovanje storitev po meri uporabnika. Kvalitetne storitve so namreč ključnega pomena pri izgradnji in vzdrževanju mreže zagovornikov knjižnice.

Uporabniška študija je pokazala, da je največ asociacij ob omembi knjižnice povezanih z vodenjem bibliografij raziskovalcev. To je storitev, ki jo uporablja kar 87 % anketirancev, ki tudi menijo, da je vodenje bibliografij zelo pomembno. Če primerjamo ta delež anketirancev s strukturo anketirancev glede na vrsto zaposlitve (mladi raziskovalec, raziskovalec ali drugo), primerjava kaže, da so takega mnenja vsi, ki so vključeni v raziskovalni proces. Ocene in

mnenja, ki so povezana s specifično vrsto dela, so prav tako najbolj pogosto povezana z vnosom bibliografij. Glede na pomembnost dela so anketiranci prav do te storitve tudi največkrat kritični. Taki rezultati so razumljivi, saj je vrednotenje znanstveno-raziskovalnega dela neposredno povezano s pridobivanjem projektov in napredovanjem v znanstvene nazive.

Analize prirasta monografskega gradiva, števila izposojenih enot knjižnega gradiva na dom in število zahtevkov za medknjižnično izposajo so pokazale, da se je uporaba vseh treh knjižničnih storitev močno zmanjšala. Prirast monografskih publikacij v obdobju od l. 1999 do l. 2018 kaže, da se je trend upadanja prvič pokazal v letih od l. 1999 do l. 2003 in je l. 2003 znašal le polovico prirasta iz l. 1999. V naslednjih letih je spet narasel, od l. 2011 dalje pa je začel strmo padati. Skladno s prirastom gradiva se je spreminjala tudi izposoja knjižnega gradiva na dom. Ta skladnost odraža predvsem nabavno politiko knjižnice oziroma instituta. Predlogi za nabavo knjižnega gradiva prihajajo iz strani raziskovalcev, ki nakup financirajo iz lastnih raziskovalnih sredstev. Le izjemoma se knjižnica za nakup odloči sama. Podobno sliko kot nakup in izposoja kaže tudi število zahtevkov za medknjižnično izposajo, ki vključuje tako knjige kot članke. Ta je med leti od 2006 do 2011 nekoliko nihala in l. 2011 dosegla vrhunec, od takrat dalje pa strmo pada. Če primerjamo to statistiko z rezultati ankete vidimo, da le majhen delež anketirancev uporablja te knjižnične storitve in da večji delež anketirancev te storitve ocenjuje kot pomembne ali nepomembne, le redki pa menijo, da so zelo pomembne. Podobno te storitve tudi niso prva misel ob omembi knjižnice.

Študija kaže, da sta dostop do elektronskih revij in člankov ter dostop do drugih podatkovnih baz v sklopu knjižničnih storitev, ki so povezane z dobavo gradiva, tisti storitvi, ki ju anketiranci največ uporabljajo in sta zanje tudi zelo pomembni. Nekateri anketiranci so poudarili, da so prav na tem področju premalo informirani. Podobno bi lahko razumeli tudi mnenje nekaterih anketirancev, da je knjižnica premalo prepoznavna in aktivna. V analizo knjižničnih storitev bi bilo potrebno vključiti tudi analizo uporabe elektronsko dostopnega gradiva, česar ta naloga ne vključuje. Na osnovi tako dopolnjene uporabniške študije bi dobili natančnejše informacije o tem, kako gradivo, ki ga knjižnica nudi, zadovoljuje potrebe uporabnikov.

Delovanje in načrti knjižnic pogosto potrebujejo podporo, s katero knjižnice lažje dosežejo svoje cilje. Zagotavljanje te podpore je namen strategije zagovorništva. Le-ta je v knjižnici oz. Znanstvenoinformacijskem centru Instituta Jožef Stefan potrebna iz dveh razlogov. Prvi razlog so gotovo prostorske spremembe v zadnjih letih, ki delovanju knjižnice niso v prid. Drugi razlog so odzivi uporabnikov na te spremembe. Nekateri so bili mnenja, da je taka sprememba slaba,

drugi so menili, da institut knjižnice ne potrebuje oz. da je potrebno prostore, ki jih zavzema knjižnica nameniti bolj pomembnim stvarjem.

Strategija zagovorništva vključuje več elementov. Prvi element so seveda cilji, ki jih želimo doseči. Ti cilji knjižnici v naslednji fazi pomagajo določiti naslednje elemente strategije:

- ključna sporočila,
- ciljne skupine,
- načine posredovanje sporočil,
- odgovorne osebe za izvajanje strategije, ter
- merila za vrednotenje uspešnosti izvajanja strategije.

Za zagovorništvo samo pa je ključna mreža zagovornikov. Te knjižnica najde tako v svojem delovnem okolju kot tudi zunaj njega. V prvi vrsti so zagovorniki knjižnice knjižničarji sami, med najbolj pomembnimi pa so gotovo uporabniki knjižnice. V nalogi smo se osredotočili predvsem na način, kako si knjižnica na institutu lahko zagotovi mrežo zagovornikov in kako naj to mrežo vzdržuje.

Z analizo organizacijske sheme instituta smo identificirali tri skupine zagovornikov:

- Uporabniki knjižnice (tj. raziskovalce na institutu).
- Vodilna delovna mesta na institutu. V to skupino sodijo vodje odsekov in laboratorijev, znanstveni svet, direktor in različne komisije in delovna telesa, ki delujejo v okviru direktorjeve pisarne.
- Službe, ki opravljajo podporne dejavnosti. V to skupino sodijo tajništva odsekov, projektna pisarna in delovna mesta v sekretariatu.

Uporabniki so ključni zagovorniki knjižnice. Raziskava je pokazala, da so splošne ocene dela in storitev, ki smo jih pridobili z odprtima vprašanjema v anketi, večinoma dobre. Rezultati odgovora na vprašanje 'Kako knjižnica na splošno zadovoljuje vaše potrebe, vezane na delo?' pa so pokazali, da knjižnica in njene storitve popolnoma zadovoljuje manj kot polovico anketirancev. Vprašanje, kjer smo uporabnikom ponudili osem področij, kjer bi knjižnica lahko ponudila svojo pomoč, so anketiranci največkrat izbrali prav informacije o dostopnih elektronskih revijah in podatkovnih bazah. To ponovno dokazuje, da so obveščanje in informiranje o storitvah knjižnice nadvse pomembni za zadovoljevanje potreb uporabnikov in prepoznavnost knjižnice. Vloge zaposlenih so na institutu prepletene. Tisti na vodilnih delovnih mestih imajo pri zagovorništvu knjižnice več vlog. Ker sodelujejo v raziskovalnem procesu, so

uporabniki knjižnice in njeni potencialni zagovorniki. Kot vodilni kader pa sodijo med odločevalce. Zato je skrb, da so o dejavnostih knjižnice dobro obveščeni, zelo pomembna. Tudi podporne službe morajo biti o delovanju knjižnice dobro obveščene. Le tako lahko zaposlenim ponudijo relevantne informacije o tem, kakšno podporo in pomoč jim knjižnica lahko nudi.

Za vzdrževanje mreže zagovornikov je potrebno izbrati primerne komunikacijske kanale. V nalogi smo identificirali in opisali pet možnosti, ki jih ponuja institut. Raziskava je pokazala, da sta spletna stran in elektronska pošta tista načina, ki uporabnikom najbolj ustrežata. Zdi pa se nam pomembno, da k načinu komunikacije dodamo tudi osebne stike, saj so ti zelo pomembni za krepitev odnosov.

V nalogi smo z uporabniško študijo ter identifikacijo potencialnih zagovornikov in načinov komuniciranja postavili temelje zagovorništva v Znanstvenoinformacijskem centru Instituta Jožef Stefan. S cilji in načrti, ki bi zagovorništvo utemeljilo kot del aktivnosti knjižnice, pa ne gre odlašati, saj so se prve spremembe, ki negativno vplivajo na dejavnost knjižnice že zgodile. Zagovorništvo je proces, ki potrebuje svoj čas, zato je danes pravi trenutek, da z njim začnemo.

5 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

- Advocacy*. (b. d.). Chicago: American Library Association. Pridobljeno 8. 6. 2019 s spletne strani: <http://www.ala.org/advocacy/>
- Aho, M. K. in Bennett, E. (ur.). (2013). *The Machiavellian librarian: winning allies, combating budget cuts, and influencing stakeholders*. Oxford: Chandos.
- Ambrožič, M. (2005). Anketna metoda. V A. Šaupperl (ur.), *Raziskovalne metode v bibliotekarstvu, informacijski znanosti in knjigarstvu* (str. 23–52). Ljubljana: Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo Filozofske fakultete.
- Definitions of marketing*. (2017). American Marketing Association. Pridobljeno 5. 10. 2019 s spletne strani: <https://www.ama.org/the-definition-of-marketing-what-is-marketing/>
- Direktorjeva pisarna*. (b. d.). Ljubljana: Institut Jožef Stefan. Pridobljeno 18. 9. 2019 s spletne strani: <https://www.ijs.si/ijsw/Direktorjeva%20pisarna>
- Dobovišek Čujec, B. (2000). Spomini na prva leta instituta. V *Pripovedi o IJS: ob 50-letnici Instituta "Jožef Stefan"* (str. 84–86). Ljubljana: Institut Jožef Stefan.
- Dorner, D., Campbell-Meier, J. in Seto, I. (2017). Making sense of the future libraries. *IFLA journal*, 43(4), 321–334. Pridobljeno 18. 9. 2019 s spletne strani: https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/ifla-journal/ifla-journal-43-4_2017.pdf
- Graves, A. (2014). *The small library manager's handbook*. Lanham: Rowman & Littlefield.

Žnidar, S.: Strategija zagovorništva v specialni knjižnici: primer Znanstvenoinformacijskega centra Instituta Jožef Stefan. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

- Haycock, K. (26. 4. 2011). *Advocacy and influence* [Blog zapis]. Pridobljeno 5. 10. 2019 s spletne strani: <http://kenhaycock.com/advocacy-and-influence/>
- Hicks, D. (2016). Advocating for librarianship: the discourses of advocacy and service in the professional identities of librarians. *Library trends*, 64(3), 615–640. Pridobljeno 18. 9. 2019 s spletne strani: <https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/89854/64.3.hicks.pdf>
- Institut Jožef Stefan. (1976). *Poročilo o delu instituta v letu 1975*. Ljubljana: Institut Jožef Stefan.
- Institut Jožef Stefan. (1979). *Poročilo o delu Instituta v letu 1978*. Ljubljana: Institut Jožef Stefan.
- Institut Jožef Stefan. (1982). *Poročilo o delu Instituta v letu 1981*. Ljubljana: Institut Jožef Stefan.
- Institut Jožef Stefan. (1988). *Poročilo o delu Instituta v letu 1987*. Ljubljana: Institut Jožef Stefan.
- Institut Jožef Stefan. (1992). *Poročilo o delu Instituta v letu 1991*. Ljubljana: Institut Jožef Stefan.
- Institut Jožef Stefan. (1995). *Poročilo o delu v letu 1994*. Ljubljana: Institut Jožef Stefan.
- Institut Jožef Stefan. (2018). *Poročilo o delu v letu 2017*. Ljubljana: Institut Jožef Stefan.
- Karun, B. (2013). *Zagovorništvo v knjižnici: kako pridobiti in obdržati podporo knjižnici*. Grosuplje: Jara, Zavod za razvoj knjižnic.
- Komisija za investicije. (b. d.). Ljubljana: Institut Jožef Stefan. Pridobljeno 1. 10. 2019 s spletne strani: <https://www.ijs.si/ijsw/V001/Investicije>
- Library advocate's handbook*. (2008). Chicago: American Library Association. Pridobljeno 8. 6. 2019 s spletne strani: <http://www.ala.org/aboutala/sites/ala.org.aboutala/files/content/ola/2008lah.pdf>
- Moran, B. B., Stueart, R. D. in Morner, C. J. (2013). *Library and information center management*. Santa Barbara: Libraries Unlimited.
- Morgan G. (2017). A history of advocacy. V *Independent Advocacy and Spiritual Care* (str. 61–92). London: Palgrave Macmillan. Pridobljeno 1. 10. 2019 s spletne strani: https://link.springer.com/chapter/10.1057/978-1-137-53125-4_3
- Novljan, S. (2018). Knjižnica tudi stičišče med ljudmi, ki ustvarjajo na različnih področjih: intervju s prof. dr. Jadranom Lenarčičem. *Knjižničarske novice*, 28(1), 22–23.
- Nuklearni inštitut Jožef Stefan. (1964). *Poročilo o delu inštituta v letu 1963*. Ljubljana: Nuklearni inštitut Jožef Stefan.

Žnidar, S.: Strategija zagovorništvu v specialni knjižnici: primer Znanstvenoinformacijskega centra Instituta Jožef Stefan. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Nuklearni inštitut Jožef Stefan. (1966). *Poročilo o delu Inštituta v letu 1965*. Ljubljana: Nuklearni inštitut Jožef Stefan.

Nuklearni inštitut Jožef Stefan. (1968). *Poročilo o delu inštituta v letu 1967*. Ljubljana: Nuklearni inštitut Jožef Stefan.

Osredkar, M. (2000). Nastanek in prva desetletja IJS. V *Pripovedi o IJS: ob 50-letnici Instituta "Jožef Stefan"* (str. 19–67). Ljubljana: Institut Jožef Stefan.

Pravila o organiziranosti Instituta »Jožef Stefan«. (2004). Ljubljana: Institut Jožef Stefan.

Riding the waves or caught in the tide: navigating the evolving information environment: insights from the Trend Report. (2013) The Hague: IFLA. Pridobljeno 18. 9. 2019 s spletne strani: https://trends.ifla.org/files/trends/assets/insights-from-the-ifla-trend-report_v3.pdf

Sinclair, J. (ur.). (1989). *Collins COBUILD English language dictionary*. London: Collins.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. (2014). Ljubljana: Založba ZRC;

Znanstvenoraziskovalni center SAZU. Pridobljeno 1. 10. 2019 s spletne strani: <http://www.fran.si/130/sskj-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika>

Slovenske knjižnice v številkah: specialne knjižnice: poročilo za leto 2017. (2018). Ljubljana, Narodna in univerzitetna knjižnica, Center za razvoj knjižnic. Pridobljeno 27. 9. 2019 s spletne strani: http://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/analyze/publikacija_specialne2017.pdf

Statut Instituta »Jožef Stefan«. (2012). Ljubljana: Institut Jožef Stefan. Pridobljeno 6. 9. 2019 s spletne strani: <https://www.ijs.si/ijsw/Informacije%20javnega%20zna%C4%8Daja?action=AttachFile&do=get&target=Statut.pdf>

Stenstrom C. in Haycock, K. (2015). Public library advocacy: an evidence-based perspective in sustainable funding. *Public Libraries Online*, (July/August). Pridobljeno 5. 10. 2019 s spletne strani: <http://publiclibrariesonline.org/2015/09/public-library-advocacy-an-evidence-based-perspective-on-sustainable-funding/>

Tola-Winjobi, M. (2013). *Essential elements of advocacy*. Pridobljeno 5. 10. 2019 s spletne strani: <https://www.slideshare.net/Maybellyne/essentails-elements-of-advocacy>

Toolkit: libraries, development and the United Nations 2030 agenda. (2017). The Hague: IFLA). Pridobljeno 18. 9. 2019 s spletne strani: https://trends.ifla.org/files/trends/assets/insights-from-the-ifla-trend-report_v3.pdf

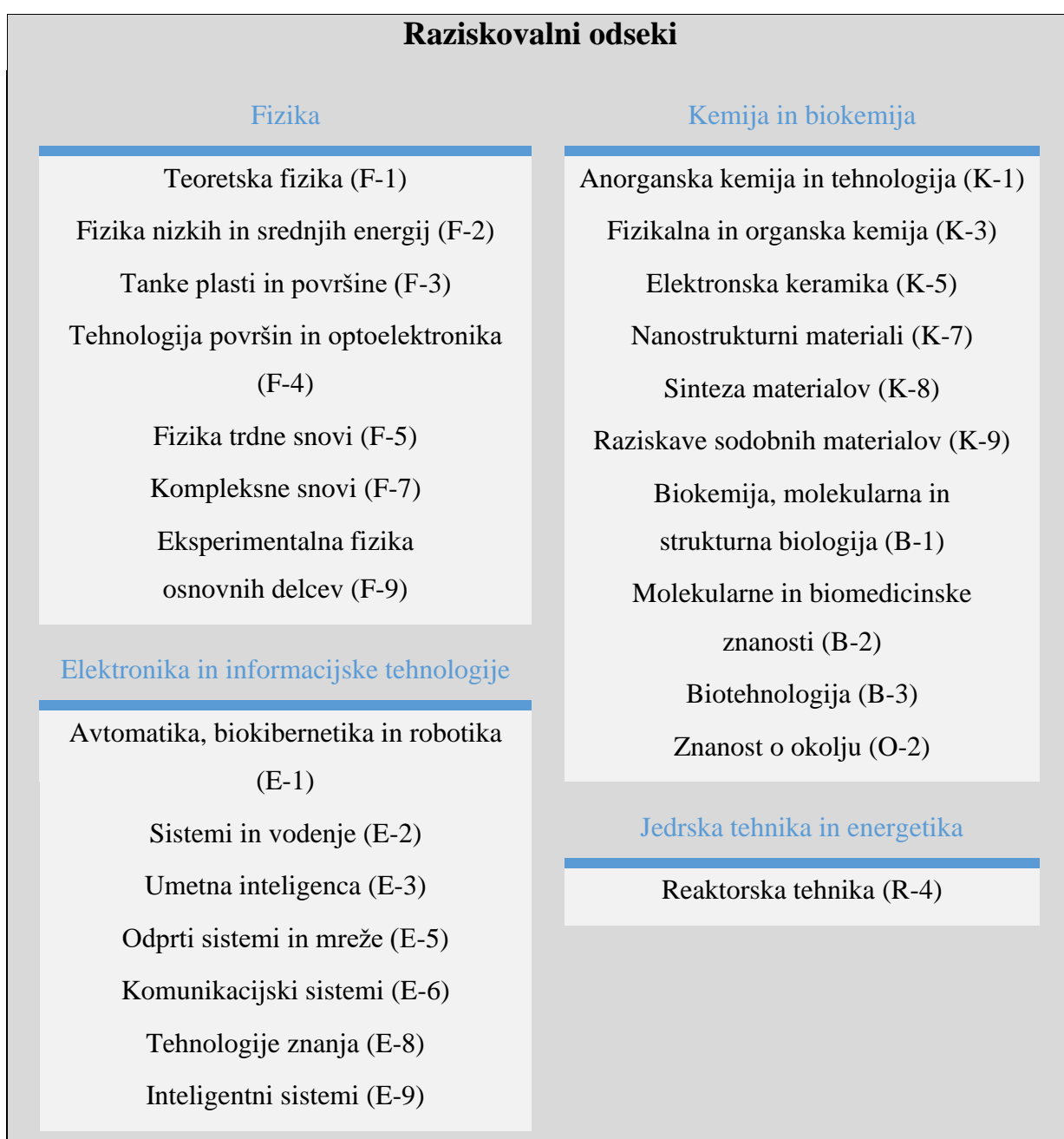
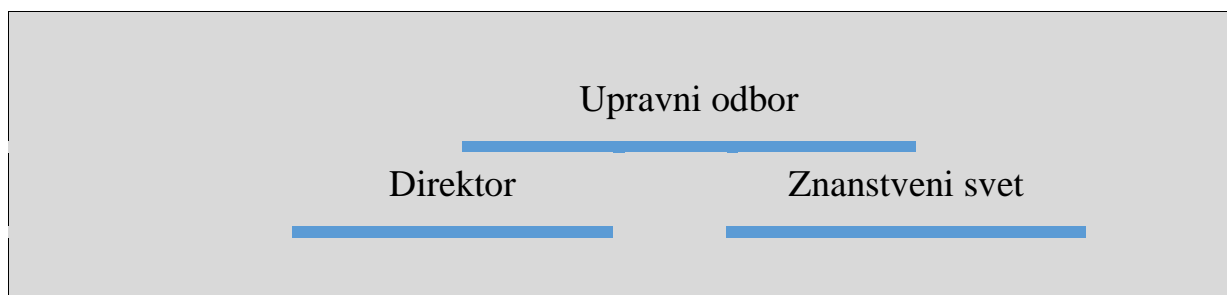
Uredba o standardni klasifikaciji dejavnosti. (2007). *Uradni list RS*, št. 69/07 in 17/08.

Žnidar, S.: Strategija zagovorništva v specialni knjižnici: primer Znanstvenoinformacijskega centra Instituta Jožef Stefan. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Vilar P. in Južnič, P. (2017). Central humanist library at Faculty of Arts, University of

Ljubljana: yesterday - today - tomorrow? *Information and Learning Science*, 118(1/2), 90–106.

Priloga 1: Organizacijska shema Instituta Jožef Stefan

Centri

Reaktorski infrastrukturni center (RIC)
Center za mrežno infrastrukturo (CMI)
Znanstvenoinformacijski center (ZIC)
Center za energetska učinkovitost (CEU)
Center za prenos znanja na področju informacijskih tehnologij (CT-3)
Izobraževalni center za jedrsko tehnologijo Milana Čopiča (ICJT)
Center za elektronsko mikroskopijo in mikroanalizo (CEMM)
Center za prenos tehnologij in inovacij (CIT)
Center za Pametna mesta in skupnosti (CPMiS)
Center Tovarne prihodnosti (CToP)
Mikroanalitski center (MIC)

Center za mikroskopijo in detekcijo nanomaterialov (CMD-NANO)
Utekočinjevalnik helija s sistemom za regeneracijo helija
Center za masno spektrometrijo
Nacionalni center za elektronsko mikroskopijo in analizo površin (CEMAP)
NMR center
Center za proizvodnjo in strukturo proteinov
Center za nanolitografijo in nanoskopijo
Center za izvedbo eksperimentov fizike delcev v mednarodnih središčih
Objekt vroča celica (OVC)
e-Raziskovalna infrastruktura navideznih sodelovalno-raziskovalnih okolij

Službe in podporne dejavnosti

Službe in servisi

Sekretariat (U-2)
Nabavna in prodajna služba (U-3)
Finančno-računovodska služba (U-4)
Služba za poslovno informatiko (U-5)
Tehnični servisi (TS)

Podporne dejavnosti

Služba za varstvo pred ionizirajočim sevanjem (SVPIS)
Služba za zagotovitev kakovosti (QA)
Delavnice

Priloga 2: Anketni vprašalnik

Anketa ZIC

V1 - Prosim, označite skupino, v katero sodi odsek, na katerem ste zaposleni.

- Fizika (F-1, F-2, F-4, F-5, F-6, F-8, F-9)
- Kemija in biokemija (K-1, K-3, K-5, K-7, K-8, K-9, B-1, B-2, B-3, O-2)
- Elektronika in informacijske tehnologije (E-1, E-2, E-3, E-5, E-6, E-7, E-8, E-9)
- Jedrska tehnika in energetika (R-4)
- Centri (RIC, CMI, ZIC, CEU, CT-3, ICJT, CEMM, CTT, CPMiS, CToP, MIC, CMD-NANO, NMR center, ...)
- Drugo (prosim, napišite):

V2 - Status zaposlitve

- Mladi raziskovalec
- Raziskovalec
- Drugo:

IF (1) V2 = [2] (Raziskovalec)

V3 - Prosim, izberite vaš naziv

- Asistent (znanstveni naziv)
- Asistent z doktoratom (znanstveni naziv)
- Znanstveni sodelavec(znanstveni naziv)
- Višji znanstveni sodelavec (znanstveni naziv)
- Znanstveni svetnik (znanstveni naziv)
- Asistent (strokovno-raziskovalni naziv)
- Višji asistent (strokovno-raziskovalni naziv)
- Višji strokovno-raziskovalni asistent (strokovno-raziskovalni naziv)
- Strokovni sodelavec v humanistiki (strokovno-raziskovalni naziv)
- Samostojni strokovni sodelavec v humanistiki (strokovno-raziskovalni naziv)
- Višji strokovno-raziskovalni sodelavec (strokovno-raziskovalni naziv)
- Samostojni strokovni sodelavec - specialist v humanistiki (strokovno-raziskovalni naziv)
- Strokovno-raziskovalni svetnik (strokovno-raziskovalni naziv)

V4 - Na kaj pomislite ob omembi ZIC/knjižnice IJS?

V5 - Ali ste član ZIC?

- Da
 Ne
 Ne vem

V6 - Katere storitve knjižnice uporabljate?

Možnih je več odgovorov

- Izposoja knjig
 Izposoja/kopiranje tiskanih revij
 Medknjižnična izposoja knjig
 Medknjižnična izposoja (nakup) člankov
 Nakup standardov
 Dostop do elektronskih revij in člankov
 Dostop do drugih podatkovnih baz (npr. Web of Science)
 Čitalnica
 Vpis prispevkov za osebno bibliografijo v COBISS
 Nobene
 Drugo (prosim, napišite):

V7 - Prosim ocenite, kako pomembne so za vaše delo posamezne storitve knjižnice. Pri vsakem odgovoru izberite eno od treh možnosti (zelo pomembno / pomembno / nepomembno).

	Zelo pomembno	Pomembno	Nepomembno
Izposoja knjig	☐	☐	☐
Izposojanje/kopiranje tiskanih revij	☐	☐	☐
Medknjižnična izposoja knjig	☐	☐	☐
Medknjižnična izposoja (nakup) člankov	☐	☐	☐
Nakup standardov	☐	☐	☐
Dostop do elektronskih revij in člankov	☐	☐	☐
Dostop do drugih podatkovnih baz (npr. Web of Science)	☐	☐	☐
Čitalnica	☐	☐	☐
Vpis prispevkov v COBISS za osebno bibliografijo	☐	☐	☐

V8 - Prosim ocenite posamezne značilnosti knjižnice. Pri vsakem odgovoru izberite eno od štirih možnosti (zelo dobro / niti-niti / zelo slabo / ne poznam).

	Zelo dobro	Niti dobro niti slabo	Zelo slabo	Ne poznam
Lokacija knjižnice	☐	☐	☐	☐
Število čitalniških mest	☐	☐	☐	☐
Oprema čitalnice	☐	☐	☐	☐
Spletna stran ZIC	☐	☐	☐	☐

V9 - Prosim označite, kako ocenjujete naslednje vidike gradiva knjižnice. Pri vsakem odgovoru izberite eno od štirih možnosti (zelo dobro / niti-niti / zelo slabo / ne poznam).

	Zelo dobro	Niti dobro niti slabo	Zelo slabo	Ne poznam
Dostopnost tiskanega gradiva	☐	☐	☐	☐
Obseg zbirke elektronskih revij	☐	☐	☐	☐
Ustreznost zbirke elektronskih revij	☐	☐	☐	☐
Obseg zbirke tiskanih revij	☐	☐	☐	☐
Ustreznost zbirke tiskanih revij	☐	☐	☐	☐
Obseg knjižne zbirke	☐	☐	☐	☐
Ustreznost knjižne zbirke	☐	☐	☐	☐
Nabor dostopnih podatkovnih baz (npr. Web of Science)	☐	☐	☐	☐
Ustreznost dostopnih podatkovnih baz	☐	☐	☐	☐

V10 - Kako knjižnica na splošno zadovoljuje vaše potrebe, vezane na delo? Prosim, izberite en odgovor.

- Popolnoma jih zadovoljuje
- Delno jih zadovoljuje
- Jih ne zadovoljuje

V11 - Knjižnica lahko nudi podporo na različnih področjih. Označite, katera področja so zanimiva za vas.

Možnih je več odgovorov

- Informacije o dostopnih podatkovnih bazah
- Informacije o dostopnih elektronskih revijah
- Informacije o dostopnih digitalnih repozitorijih
- Svetovanje pri izbiri revij za objavo prispevkov glede na faktor vpliva
- Svetovanje pri izbiri revij za objavo prispevkov glede na odprti dostop
- Informacije o povračilu APC (article processing charge)
- Informacije o objavljanju prispevkov v odprtem dostopu
- Informacije o shranjevanju raziskovalnih podatkov v odprtem dostopu

V12 - Na kakšen način bi najraje prejeli obvestila o delovanju in storitvah knjižnic?

Možnih je več odgovorov

- Spletna stran ZIC
- Elektronska pošta
- Oglasne deske na IJS
- Novice IJS
- Socialna omrežja (npr. Facebook)
- Drugo (prosim, napišite):

V13 - Prosim, da napišete svoje mnenje, pripombe in predloge o delu in storitvah knjižnice.